

AKATALPA

Temmuz 2024 - Sayı 295

Aylık Şiir ve Eleştiri Dergisi

ISSN 1305 - 7685

Mehmet Akif TUTUMLU

YAZ HAİKULARI'NDAN

Kırlangıçlar

sessizlikle tıkamışlar
yuvalarını,
insan bir not bırakır giderken

Sevgi

Ayıışığı sarımiyor
şezlongda unutulmuş havluya,
insanı ne yapsın

Deniz

varlıktan anlamam ben
kıyıya aklarla varmam,
bu sebepten

Yakamoz

ayırmadan gülümsüyor dünyaya
izin vermiyor,
kelimelerle sevmeye

Çarşaf

ey denize uçuşan aylak,
güneşin rüzgârın dilini öğren,
Ritsos çalış

Serap Aslı ARAKLI

SİR

Çocukluk yaramla büyüdüm
genç kızlığım hem yara hem merhemdir benim
sonra sonra şiir diye bir yara daha edindim
anne göğsü baba omzu
her şey sırrımda ve defterlerimde saklı

Suyun altında tuttuğum nefesimi
hem nefes yaptım hem nefes
adı zamanla şaire çıkar kâğıtlara saklananın
seslerden ve sözcüklerden kendime iç yaptım
durur zamanı sorgularım kalbimin aynasında

Allah'a inandığım kadar şiire inandım
inandıklarımın ilmeğini hep gece attım
incinmelerim ve küsmelerim de oldu elbet
iyi ki biliyordum yenilgi hallerin de gücünü
kendime bir de ağlayan dağ adı taktım

Bazen benden habersiz de ağlar alyansım!

Madenler, 5 Mayıs 2024

Sevda ALTINKAYA

RESET

Kalıntısı taşradan toplanılan katıksız bir kahır gibi
Saçları kızarmış kızların elleri, cephesiz bırakılmış savaş
Taşlanan kalbim, yiğit bir mızrak ararken yok etmeye arzuları
Send e bu güzellik bende bu gençlik hiç var olamadı

Kurnalarda unutulmuş bir yazı uyandırdın yiğidim
Dağlarına küs çiçekler besledin göğsünde, sana inanmadım
Tırnağımdan başlayarak öpen ayazın
Kemiksiz bıraktığı burnumun damarları inciniyor
Israrla inanılmış, inanıldıkça kanatılmış bir dinsin
Tövbe etmedim sana, eğmedim kiblene boynumu
Büyük günahkârıyım şirk koştuğum azizliğinin
Kitabında lanetlediğin soyumun
Ahmak sevinçlere ayak olduğunu suyum kuruyunca anladım

Ülkesine zulüm getiren askeri ne yapsın halk
Onların ülkesinde kutsal kan akıtmak
Ellerine günah, gözlerine günah, açıkta kalan
bileklerine yas

Kalçaları arındırılmış kirli bakıştan, saçları ayıklanmış
Yargısı önden gelen kabalıklar, eskimeyen kurnazlıklar
Dev öfkesine yenilen erkeklığın kalıbında
Donarak ölmekten son anda kurtulan kadınlık
Kurtarmasaydın beni, kurtulurdum yiğidim

Göge yalvarır gözlerin ateşi, susuz bir yazdan korkmak
Tanrının itaatkâr kulları, kutsanmış oğulları
yağmalanmış ağızlarından yağın çürük yalan
Yağdııkça kokusu göğüme çıban
Bende bu güzellik send e bu gençlik
Akıtır kibrini zihnimizin oyuklarına

Devrimlerin seni inandırdığı, dinlerin vadettiği cennet
Sulandırmadan güzel ağzımı
Bilmeliyim yenildiğini kadınlığıma
Dünyanın bütün kavimleri yenilmiş sayılır
Sen kavminin topraklarım gömüldüğüne iman et
Kalbim kadar uzak bir yerde infilak eden *doğru zamanlama*
Bizi bir araya getirmeye yetmeyecek

Gülçin Yağmur Akbulut, Necati Albayrak, Hüseyin Alemdar, Zeki Ali, Yusuf Alper, Sevda Altinkaya, Serap Aslı Araklı, Ali Asker Barut, Arda Cevahir, Tahir Musa Ceylan, Cemile Çakır, Hasan Çapık, Onur Çeğil, Âba Müslim Çelik, Hasan Çelikkol, Filiz Kalkışım Çolak, Hüseyin Çomak, Ramis Dara, Gonca Dolu, Hasan Efe, Furkan Eren Ekici, Barış Erdoğan, Osman Serhat Erkekli, Emre Erol, Nurkan Gökdemir, Uluay Koçak Güvener, Nihan Işıker, Melih Karagöz, Zabit Karaköse, İlhan Kemal, Hülya Köksal, Hüseyin Kural, Mehmet Kuvvet, Hıdır Mutluer, Kıvanç Naçça, Emin Orhan, Muharrem Sönmez, Halil Şahan, Eren Şahin, Mirza Şahin, Ramazan Teknikel, Şerif Tezgörenler, Mehmet Akif Tutumlu, Yeprem Türk, Hasan Varol, Enes Yeşil, Kalender Yıldız.

CHARLES BAUDELAIRE VE KARİKATÜR

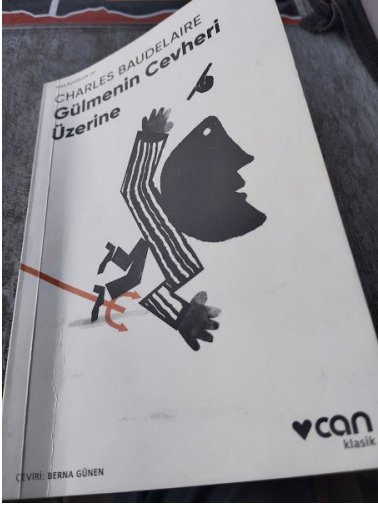
Hasan EFE

“Çok gülen çok ağlar.”

Gerçekten öyle mi?

Elbette hayır!

Baudelaire’i okurken anımsadım bunu.

Yaşamda gülmek ile ağlamak ilişkilendirilir. Bu söylem bize has değil, çoğu kültürlerde geçerlidir. Ortaçağ Avrupası ve Rusya kültürü olarak gülmeden kaçınan toplumlardan denebilir mi bilmem, ama okuduklarımdan bana yansıyan algı bu.

Şimdi çok yakın bir geçmişe dönelim. 1988 Temmuz. Manisa’da buluşacağız. Nasıl, ne zaman haberleştik anımsamıyorum. Yer eski öğretmenevi.

Buluştuk!

Ramis Dara, Hasan Efe ve Halil Şahan!

Ben İzmir’den, Ramis Manisa – Ankara/Polatlı’dan (o sırada evi Manisa’da, ama Ankara-Polatlı’da asker, hafta sonları oğlunu ve eşini görmeye evine geliyor) Halil Şahan’ın yanına geldik.

Çarşıdan öğretmenevine giderken sanat ve edebiyattan, Ege’den; tatil ve günlük yaşamdan söz ediyoruz. Öğretmenevine yaklaşınca ne oldu, nasıl olduysa bir şeye gülmeye başladık. Adım attıkça gülmemiz artıyor. Yavaş yavaş kahağaya dönüyor. Gülmenin anlamı değişti; ben Ramis’e Ramis bana bakarak gülmenin hızını artırdık. Yanımızdan gelip geçenler dönüp dönüp bakıyor. Gözden uzak olmak için ara sokağa girdik gülmeye iyice arttı, kahağalar yükselince birbirimizden uzaklaşıyoruz ama geri dönüp baktığımızda bu kez kahağa daha çok artıyor.

En sonunda birbirimizden uzakta duvar dibine oturup bu istem dışı davranışın geçmesini bekledik.

Bu ara Halil Şahan ile de görüşme zamanımız geçti. Biz oturduğumuz yerden zamanın geçtiğini beden diliyle anlatıyoruz birbirimize uzaktan; saat gösterip el işareti yaparak. Bizim hareketlerimizi görenler başlıyor gülmeye...

Kendimizi toparladıktan sonra gözlerimiz gülmekten ıslak, ağız ve çenemiz ağırlı vardık öğretmenevine. Halil Şahan şöyle dönüp bir baktı. Ben bir ara, “Güle güle yürüyüp geldik,” dedim. Üzerinde fazla durmadı.

Bir masada oturup sohbet ettik epey. Sonra da üçümüz ayrıldık.

Şimdi bu küçük yaşamışlığı niye yazdım?

Baudelaire’nin *Gülmenin Cevheri Üzerine*¹ adlı kitabını okurken zihnim geçmişe götürdü beni.

Kitap Nisan 2024 basımı. Az da değil beş bin baskı.

Ramis, son günlerde kısa oylumlu ve derin içerikli kitaplar arasında bunu da okumuş. Face sayfasında da söz etti. Benim de okumamı salık verdi. Kitabı bugün bitirdim (bayramın ilk günü). Çeviriyi Fransızca aslından Berna Günen yapmış. Kitapta üç yazı var. İlk yazı kitaba adını veren yazı. İkinci yazı; *Birkaç Fransız Karikatürist: Carle Vernet, Pignal, Charlet, Daumier, Monnier, Gavarni*. Üçüncü yazı *Birkaç Yabancı karikatürist: Hogarth, Goya, Pinelli, Brughel*.

İlk yazının çevirisi bana göre akıcı ve açık değil. Sözcükler daha özenli seçilebilir. Bu bölümde dünyanın önde gelen sembolistlerinden biri olan Fransız Şair Charles Baudelaire’nin gülmeye ile ilgili düşüncelerini ele alıyor.

Okurken hatırlıyorum, bu yazıları daha önce İrfan Yalçın “*Gülmenin Özü*”² adıyla çevirmişti ve birkaç kez okumuştum. Özellikle mizah / karikatür ile ilgili çalışmalarında yararlanmıştım.

Berna Günen çevirisi Can Yayınları’ndan. Bana öyle geliyor ki ticari işlevi daha öne çıkıyor!

Baudelaire, karikatürçüleri ele alırken bunlardan bazılarının çizgilerini (gravür, resim...) de kullanmış. Can Yayınları bu görselleri küçülterek verdiği için ayrıntılar belli olmuyor. İrfan Yalçın çevirisindekilerle karşılaştırınca ayrıntıları görebiliyorsunuz. Orada, daha büyük verilmiş görseller.

Böylesine önemli bir kitap resim/karikatür/gravür ile okura sunulacaksa kâğıt baskısı ve görseller renkli olmalı. Örneğin yazar renklerden söz ediyor, okur siyah beyaz görüyor. Burada ereğim kitapları karşılaştırmak değil, okurların onlardan daha iyi yararlanması için öneriler getirmek.

Gelelim gülmeye konusuna.

Baudelaire, gülmeye felsefi yaklaşımla ele alıp insanın iç dünyasındaki durumunu dışa vurur. Bu süreçte o dönemin toplumsal, siyasi ve dini (kilise) işlevlerini de ele alır. Karikatürçüleri anlatırken onların yapıtlarını diğerlerinininki ile karşılaştırır.

Yazar gülmeye, karikatür; ironi, mizah... vb terimleri kullanır. Sıradan bir insan ya da okumamış olanların karikatürü anlayamayacağını söyler. Özellikle karikatür üzerine şöyle der, “... *Şüphesiz karikatürün insanlığı allak bullak etmiş ciddi veya havai, ulusal ruha veya moda ile ilişkin tüm siyasi ve dini olaylarla ilişkilerine dair genel bir tarihçe pek şanlı ve mühim bir eser olurdu...*” (s. 11)¹

Yazarın o yıllardaki saptamaları bugün de geçerli.

Çok etkili güçlü bir sanat olan karikatürü ülkemiz için ele alacak olursak, şöyle bir karşılaştırma yapmak yeterli. Otuz kırk yıl önceki gazetelere bir göz attığımızda çoğu gazetenin ön ve arka sayfalarındaki köşelerinin yanı sıra iç sayfalarda da yer alırdı karikatürler. Örneğin *Cumhuriyet* gazetesinin iç sayfasında dört beş bant karikatür de okurun ilgisini çekerdi. Bugün yazılı basında aynı yoğunluğu görmesek de karikatürler yer alıyor. Haftada bir gün mizah sayfasını da görebiliyoruz.

Yazarın üzerinde durduğu diğer konu akademinin, bürokratların bu özgün sanat eserinden anlamamaları, bakış açılarının dar olması. Özellikle, “*Bilge ancak ürkerek güler.*” (s.13)¹ özdeyişi Baudelaire’i çok etkiler ve bunun üzerinde açıklamalar yapar. Bir de karikatürü ele alırken onu iki unsura ayırır ve şöyle der, “*Karikatür iki yönlüdür: Çizim ve düşünce.*” (s. 17)¹ Bu görüşü bir roman karakteriyle ele alır açıklamak için.

Osman Serhat ERKEKLİ

İKİ ŞİİR

MARS'TAKİ NAR AĞACI

Çok eskiyen Dünyayı ziyaret etmeli
Kimler yaşadı orada
Tanrılar gibi
TOPRAK azdı, evler sayılı, mağara...
Şimdi gezegenler çok...
Ziyaret etmeli Dünyayı
Kim yaşadı o arsada
Tanrılar gibi?
Nar ağacı o günlerden mi kaldı?

GELİBOLU'DAKİ NAR AĞACI

Sapanımı nar ağacından yapmıştım
Ateşte kavurarak
Meğer pipo da nardan
Şimdi ne varsa beton gökdelen
Keşke rüyalarımız toprakta bir filiz kalsa
Sulasak onları şiirle ve aşklarımızla
8 Mayıs 2024

Yusuf ALPER

21

'ADLANDIRILMAYAN YOKTUR'

Önümde mavi bir çarşaf uzanırken
Yeşiller giyinmiş dağlara bakmak
Kâğıttan kalemden uzak

Kitabın ortasından konuşmak
Burda, çiçek böcek insan
Sözcükle yatıp kalkmak

Ellerim arasından binlerce yaprak
Yüzlerce ad kimsenin bilmediği
Bana ne Borges'ten Berk'ten Kafka'dan
Düşlerime kâbus gibi giren

Beynim kollarım
Ellerim tıklararak
Ben kimim
Ki

Yeprem TÜRK

16

CANLARA

Gündüzleri her an, varlık
Benden bir şey ister gibi yaşadım

dünyada

Kumru tane, kedi su, martı balık
Geceleri uyudum rahat ettim

Yanlış anlamayın
Tanrı bakmıyor değil canlara
Mikail'in varlığa bıraktığı...
talan.

Merhametin içinde yetiştim ben

Bugün karikatür üzerine düşünenler Baudelaire'in bu iki unsurunu üçe ayırır ve mizahı da eklerler.

Daha sonra yazar, yukarıda belirttiğim bölümlerde yer alan sanatçılardan söz eder. Bazılarını birbirleri ile karşılaştırır. Bazılarını da kendi düşüncesi ve o dönemin ruhunu göz önüne alarak açıklar.

İtalya karikatürünü ilkin *Da Vinci* ile örneklendirir ve "Bütün sanatçılar Leonardo da Vinci'nin gerçek bir portre olan karikatürlerini bilir. İğrenç ve soğuk bu karikatürlerin zalimlik bakımından hiçbir eksiği olmasa da içlerinde komik yoktur..." der. (s. 71)¹

Fransa'da hükümet ile kral aleyhine girilen mücadelede yoğun bir dönem yaşanmış. O dönemde, Fransa'da 1830 - 1843 yılları arasında yayımlanmış haftalık mizah dergisi *La Caricature* çıkmış. Artık yaşamın ayrılmaz bir bileşeni olmuştur gülmek/karikatür.

Pagan İtalya'nın Bürlesk Tanrıları.

Carrache'nin "Bolonya'nın Çılgınlıkları"

Döneminde, bu portreler şüphesiz ilk karikatürler arasında sayılır.²

Baudelaire, "... oysa insan gülüşüyle ısıtır, gözyaşlarıyla cezbeder. Fakat unutmayın ki insan, insanın acılarını gözyaşlarıyla yıkar, kimi zaman kalbini bir gülüşle yumuşatır ve kendine çeker..." der. (s. 15)¹

Manisa'daki gülmeden kahkahaya savrulmanın nedeni bu olabilir mi?

Kaynaklar:

- 1.Charles Baudelaire, *Gülmenin Cevheri Üzerine*, Çeviri: Berna Günen, Nisan 2024, Can Yayınları, İstanbul
2. Charles Baudelaire, *Gülmenin Özü*, Türkçesi: İrfan Yalçın, 1997, İris Mizah Kültürü, İstanbul

Ramazan TEKNİKEL

Şiirin yazıldığı dilden bir başka dile çevrilip çevrilemeyeceği konusunda çok konuşulup yazılmıştır. Çoğu kez okuduğumuz, “şiir yazıldığı dilindir” ya da “şiir çeviride kaybolandır” sözlerinin yanında, Mallarmé ve Paul Valéry, şiirin bir yabancı dile çevrilemeyeceğini, en küçük bir değişikliğin, bir yer değiştirmenin şiiri şiir olmaktan çıkaracağını ileri sürmüşler. Sorun, elbette çevirinin şiirin büyüsunü bozabileceği kaygısı. Şiir çevirisinin en büyük güçlüklerinden biri, sözcükler diziniyle oluşturulan kavramları, imgeleri en doğru biçimde algılayarak, anlatılmak istenen nesneyi, duyguyu ve bilgiyi anadilde yeniden oluşturmak, yaratmak değil midir?

Mallarmé'nin Deniz Meltemi şiirini Kemalettin Kamu ve Orhan Veli çevirileriyle, Valéry'nin Deniz Mezarlığı şiirini Sabri Esat Siyavuşgil ve Cemal Süreya çevirileriyle, Apollinaire'nin Mirabeau Köprüsü şiirini ise Necati Cumali ve Tahsin Saraç çevirileriyle okudum. Ne var ki her iki ayrı çevirilerde de şiir adları dışında neredeyse hiçbir dize aynı değildi, o kadar ki çoğu kez çağrışımlar bile başkaydı. Bu durum, şiir çevirisine ilişkin şu sözü doğrular gibi: “Şiir, çeviride kaybolandır.”

Çoğu kez düşünürüm; Ahmed Arif'in Otuz üç Kurşun şiirinin “Kırvem hallarımı aynı böyle yaz,” dizesindeki ‘kirve’ doğu ve güneydoğu yörelerimizde baba, kardeş kadar önem taşırken, bu sözcüğe bir başka dilde nasıl karşılık bulunur, nasıl çevrilirdi. Bu tür sözcüklere çevrildiği dilde karşılık bulunamayınca olduğu gibi mi almıyordu? Doğrusu Ahmed Arif'in bu şiirinin başka dillere çevirisini görmek isterdim.

Seksenli yılların sonlarında İçel Kültürü dergisinin 18. sayısında Doç. Dr. Saime İnal Savı'nın hiç unutamadığım bir yazısını okumuştum, yazısında Ahmed Hani'nin Mem o Zin adlı eserini tanıyordu. Bu yazıdan çeviri şiirler ilgili şu bölümü alıntılarım isterim: “Resim, heykel, mimari eserler, hatta müzik ilk görüşte güzelliği ya kabul edilen ya da reddedilen bir şeydir. Şiir dışındaki edebi türlerde de böyledir. İyi çevrildiklerinde beğeniyle okunurlar. Oysa şiir yazıldığı dilindir, yazıldığı dilde okunduğu zaman güzeldir. Çevrilen şiir düşüncesi için sevilir, şiir çeviriden sonra kalan değil, çeviride kaybolandır.” Sayın Savı'nın çeviri şiirler ilgili düşünceleri, özellikle son tümcesi oldukça ilginç, bence çok da doğru. “Şiir çeviriden sonra kalan değil, çeviride kaybolandır.”

Yazılarımın arasında buldum, bir yerlerden okumuş ve not almışım: “Türkçemiz kavramlar yönünden oldukça varsıldır. Akrabalık ilişkilerimize verdiğimiz önemin sonucu akrabalık ile ilgili sözler başka hiçbir dilde görülemeyecek kadar fazladır. Pek çok dilde bırakınız baldız, bacanak, görümce, elti gibi sözlerin karşılıklarını, teyze ile halayı, amca ile dayıyı ayırt edecek sözleri bile yoktur.” Dilimizdeki akrabalık terimlerinin bu varsıllığı, çeşitliliği biraz da bizdeki akrabalık bağlarının güçlü olmasından kaynaklanıyor olsa gerek. Ya renk adları; →

ERİK AĞACI VE BEN

Erik dalına yürüyen özsuyun ritmi
nabız atışımın kız kardeşi.
Söylediğimiz şarkılar var ya birlikte
aynı dilin farklı lehçeleri,
kendi sözcüklerimizle dillendiriyoruz
yüreğin iççekşilerini.

O çiçek açıyor, ben âşık oluyorum
O meyve veriyor, ben şiir yazıyorum
O yaprak döküyor, ben ağlıyorum.

Ama ben erik ağacı değilim,
o toprağa uzatıyor köklerini,
ben geçmişin karanlık dehlizlerine,
o göğe uzatıyor dallarını,
ben boşluğu kucaklıyorum.

4 Haziran 2024

yavruağzı, gülkurusu, fıstıki yeşil, çivit mavisi, camgöbeği... Bu durum bizden bir şiir başka bir dile çevrildiğinde hep bir yerlerinden eksik kalacak, tam karşılığı verilemeyecek demektir.

“Çeviride düşüncelerimizi anlatmaya Türkçe yetmiyor, bu yüzden yabancı sözcükler kullanmak zorunda kalıyoruz,” diyenler bence Türkçenin değil kendilerinin yetersizliklerini anlatıyor olsa gerek. Aslında Türkçe değil de bireysel Türkçemiz yetmiyor deseler, belki de daha bir doğru olacak.

Taşrada arkadaşlarla dergi çıkardığımız günlerde, kentte bir lisede öğretmenlik yapan genç bir edebiyat öğretmeni, dergimizde yayımlanması için “Dilimiz Türkçeyi Niçin Çok Sevmeliyiz,” başlığı altında iki daktilo sayfası uzunluğunda bir yazı getirmişti. Yazı tam olmasa da şöyle bir tümceyle sonlanıyordu: “Yeryüzünde bulunan tüm dillerdeki yapıtlar -hatta şiir bile- yazıldığı dilden daha da çarpıcı olarak Türkçeye çevrilebilir.” O da onun görüşüydü elbette bir şey diyemedik, yazıya o sayının ilk sayfasında yer vermiştik.

Türkçeyle ilk kez 1973'te yaptığı bir İstanbul gezisi sırasında tanıştığını belirten otuz dört dil ve lehçe bilen dünyaca ünlü Belçikalı dilbilimci Johan Vandewalle'nin Türkçe ile ilgili bir yazısından alıntı: “...O zaman on üç yaşındaydım. O gezide yaşadığım konuksevlik beni çok etkiledi ve Türkçeyi öğrenmeye yöneltti. Türkçeyi biraz öğrenince, matematiksel yapısına hayran kaldım. Ve bu dili, bütün yanlarıyla incelemeye karar verdim...” Bu alıntının çeviri şiirle çok da fazla bir ilintisi olmasa da, acaba bu dil varsıllığının çeviri şiire bir katkısı olur mu diye düşünmeden edemedim.

DERBEDER

Gece hayvansam özgür, gündüz sokaktaysam kuduz
sağanaklar başlardı sonsuz, kumruların kanadından
dökülürcesine
kan çanağıyken yağmurlarla yıkanıp, görürdüm seni
her yerin ışık, n'olur hep ışık, değil ki fücür nefsi ışık
yüzümden gözlerim bile sökülürdü yaşadıkça ayrılık

Her gece karanlığı cebine sokmuş adamlarla konuşur
ruhumda rüyamdaki caniler kadar soğuk olurum
insanla karşılaşmamak için kendimi dikenlere atardım
hayatla delinmek, insanla vurulmak, cennetle ölmek
aklımı kaybederdim bana bakan birini görsem
oturur halime ağlardım

Öyleydim, hayatım sürgit kavga, aysız, yılsız upuzun bir
dehr
yıllara bölsen de baksan olmuş çoğu yıl heder
şimdi ölülerin sıcaklığı kadar sıcaklık ancak var içimde
bir de çocuk ölüleri, onlara karşı rengi ruhsarı olmayan
durgun sular duygusuzluğu üstümde
hayat milyar kullu canavar, hep birden serseri yapınca beni
kaybettim kendimi, oldum evden eve göçen derbeder

Kulların çoğu canavar, vah insanlar
ayağınızda hangi diken, hangi mih, o kadar bizar hangi
mismar
gelip geçiyorsunuz ölüm yolu, ah bu nasıl intihar

Hülya KÖKSAL

KÜL VE GÜL

Sönmüş sevinçlerin birikimidir gözlerimdeki
Her kentte seni beklediğim duraklar tanışımıdır
Unutuldukça anımsanan yangın yerinde

Dağladıkça hızımı alamayan kor gibidir özlem
Eşeledikçe üstü açılır yaranın
Kabuk tutamaz acı

Susuşların aşındırdı sevdayı
Zamanın altında birikti büyük öfke
Eninde sonunda patlayacak bilmiyorsun

Sensizlik sonsuzlukla örtüştü
Kırık gülümsemem ateşle
Küllerim savruldu uçurumlarında
Ve birikti yaban güllerinin toprağında

BENİM ACİZ (ŞAH)BEYİTLERİM

Ramis DARA

(“İkilikler” kitabımı okuyamayacaklar için seçmeler.)

Sihrinin gölgesinde dinleyip dinleneyim
Sonra da anlatayım, birazcık dinle neyim
*

Rahvanken dizginledim kalbimi yalvar yakar
Ateşten kalan küller hâlâ içimi yakar
*

İnsanın eşlikçisi bir gül de olabilir
Ya da tersi, bir gülü evvel ahir dost bilir
*

Kendini aşka meşke iyiliğe ada da
İster mitingde haykır, ister ıssız adada
*

Mademki dünyadayız yaşamak görevimiz
Bulutlara gömülü dağlardır, gör evimiz
*

Mağduru, mahçubuyum, bilmiyor mu kimim ben
Onun kalp ikliminde çaresiz mukimim ben
*

Pamuklara sarsan boş, n'olsa kırışacak ten
Huzur ve sükûn yeter, başka ne var ki zaten
*

Satsam kaç gidersin, ey fani dünya kaç
Eğlenip kaldım şurda, ah senden kaç kaç
*

Yıllarca okusan boş, diz kırarak sırada
İnsan fethedilemez, her kalp farklı sırada
*

Bir tek tesellimiz var, sağız güneş altında
Başkaca da bir şey yok, gümüş de bu, altın da
*

Çeşit çeşit torbalar, keçi kılından heybe
Neler neler taşırdık, ne zamanlardı hey be
*

Jestlerin mimiklerin, yaşama sevincimsin
Yedi kat yer altında gün ışığı vincimsin

Barış ERDOĞAN

Ben seni bulduktan sonra aramaya başladım.

Okumak uzuvlarınıza zarar verebilir. Cahil kalınız.

Hangi saatlerde, neler okurum? Her an, her şey. Sınır çekmek tutsaklıktır. Genel olarak edebiyatı besleyen ırmaklara (tarih, felsefe, sanat tarihi...) atarım kendimi. Peşine düştüğümü ırmağın kaynağına kadar kovalarım. Unutup ağaç köklerinde günlerce oyalandığımı uyanınca anlarım. Hazzı temel almış filozof Aristippos'la Krene'de gezinirken bir bakmışsınız Roma'ya uçmuş, Michelangelo'nun Musa heykelinden dökülen mermer kırıntılarını topluyordum. Aynı anda iki mekânda, hatta üç mekânda olmak güç iş değil. İngiliz elçisinin eşi Lady Montagu'nun (az kalsın III. Ahmet'e abayı yakacaktı) kahve davetini geri çevirmeyip Pera taraflarında boy göstermemde Mai ve Siyah romanının kahramanı Ahmet Cemil'i de görebilir miyim düşüncesi yatar. Neşetabad Köşkü'nden Sadabad Köşkü'ne taşınmaktan yoruldu. Küçük bir bellek havuzum var. Yükünü aldığı kadar... Boşalmamış havuza su taşımakta ısrar etmem. Öğrendiklerimin özünü emmeye çalışırım; safrası çöpe. İbn Rüşd kadar okuma iştahlı biri olmadığım gibi, onun Aristo mantığını irdeleyen zekâ merdivenine tırmanırken gözüm kararır. Rüşd'ün suya doymaz toprak olduğunu bilmeyen yoktur. İnbü'l Ebbar'ın yalancısıyım: *"İbn Rüşd, buluş çağına girdiğinden beri, evlendiği geceyle, babasının vefat ettiği gece dışında okuma, yazma ve öğrenme işini hiç aksatmadı."*

Yaprağa boğulmuş bir ağaç kayıp ağaçtır.

Hitabetin adresi muhataptır. Yoksa hatip cılız bir sesle kendi kulağına fısıldar. Ne çok sözün baloncuklar gibi uçuşup kaybolduğunu bilmez misiniz?

Yol kıyısındaki elma ağacı meyve vermeden önce komşusu elma ağacına, "Dilinden bal damlayan insanoğlunu sevindirelim mi?" diye seslenmiş midir? Sanmam. Ya elma çiçeklerinde gezinen iki arının, "Şu polenleri yandaki bahçeye taşıyalım." dediklerini iddia etsem tepki vereceğinden eminim. Bir domuz, mısır tarlasını talan etmeye gecedan ant içmiş midir? Mümkün değil. Bir somon can vermeden önce suyun kaynağına ulaşmak için dost somonlarla buluşup yol güzergâhını çizmiş midir? Düşünemez ki. Yeryüzünde beyin taşıyan sekiz milyara yakın varlığımız. Dilimiz ağızımızda dönmeye başlamadan önce beyni harekete geçirip bir düşünme eyleminde bulunur muyuz? Kişisel olarak cevaplayayım: Hayır, hayır! Tanpınar'ın yalancısıyım: *"Gide'in Mallarme için söylediği bir söz vardır: Garip şey! O konuşmadan evvel düşünürdü."*

Ben hep düşünmede kaldım, hiç konuşmadım. Bir kez İzmir Agora'da ünlemek geçti içimden, dilimi yuttum. Cicero olmak kolay mı? Ya Hamdullah Suphi? Sicilyalı Koraks sabahları deniz kıyısına iner, bir kayanın üstüne çıkıp denize karşı hitap edermiş; yanında Demostenes'in esamesi okunmazmış. Bir yol tarihimize kanat çırpalım: Orhun Abideleri'nin her bir parçası göze, kulağa ve kalbe hitaplarla doludur. Ya Atatürk'ün gençliğe hitabesi? Eşlik ettiğim günlerde kendimden geçmişimdir. Büyük hatipler düşünmüş, ardı sıra konuşmuşlar.

Her su her topraktan geçmez.

Bir şairin ilk şiirlerinden son şiirlerine kadar ayak izini izlemek mümkün. Bir tiyatro yazarının rol gereği olsa da

AK YILGI

Düşünürüm
Ötelere akan sularımı
Üstü örtülen yaşlarımı
Düşünürüm

Bir parıltıyı ararsın yanımda
Gelince o zamanı yoklamaya
Tekrar bir umuda başlamaya
Suların ardından bakarım

Düşünürüm
Bekleyince o uzun sonbaharı
Sarardı gönlümün yaprakları
Düşünürüm

Toprağım dalını çeker anılara
Yuvaların başında oynamaya
Böcekten ipekler doğmasına
Her şey geçince bakarım

Düşünürüm
Bu yaz artık bitecek mi
O eylül yine gelecek mi
Düşünürüm

16 Haziran 2024, Antalya

olmasa da benzer davranışlarını sürdürdüğünü de. Resimde bu mümkün müdür diye düşünmedim desem yalan söylemiş olurum. Tablolarının bir yerlerinde işte diyebileceğimiz fırça izleri bırakmak, belki de fırça izlerini ortadan kaldırmaya çalışmak hep sürmüştür. Bu işlemi leke olarak adlandıralım. Nimet Keser, Sanat Sözlüğü'nde "leke kavramı" için şunları söyler: "Leke, bir yüzey üzerinde, yüzeyin renk ve tonundan daha farklı renk ve tonda fark edilen, daha küçük bir yüzey olarak tanımlanabilir."

Şiirde, resimde, romanda... Ben Haşim'i karanlıkta gül koklarken gördüm, Orhan Peker'i renkler arası geçişte bulanıklığı tercih ederken buldum, Balzac'ı son romanlarında da para sayıklarken yakaladım. Ya Dostoyevski'nin ayak izleri? Dostoyevski kahramanı aracılığıyla yalvarır: *"Beni sevginizden ve ilginizden azat edin lütfen."* İlk romanlarından tutun son romanlarına kadar süren bir yalvarma. İnsan çocukluğunda ruhuna çakılan çivinin -zamanla çıkarılsa dahi- acısını unutamıyor. Ruh tamir edilmez bir yapıya sahip.

Ederlezi çingenelerin şarkısıdır demek Bosna katliamını es geçmek demektir. Doğanın arka yüzüdür çingeneler. Doğa kendi arka yüzünü görmez ama çingeneler doğanın önyüzünü ayna olarak kullanırlar. Ahmet Mithat'ın Çingene'si yapay bir romandır. Zengin bir paşa çocuğunun bir çingene kızına aşkını anlatır. Tatsız bir yemektir Çingene. Çünkü Ahmet Mithat çingene görmemiştir, dinlememiştir. Oysa Osman Cemal Kaygılı'nın Çingeneler'i, yaşamını onlar arasında geçirmiş, çingeneleşmiş bir yaşamın romanı.

Çok yerden geçmişim. Ayak izlerim gittikçe derinleşiyor.

SANALLI GERÇEK

Kalk artık uyan!
sanallı pullu putlu
gerçeğin/ rüyasından

uyu(tul)dun şimdiye nice..
sinsi masallardı 'binbir gece'
süren/ kılıfına uydurulmuş!
masallar(ın) başkışileri'di
hep/ başkışelerde oturan
Yüce krallar kraliçeler!
başdiplerde oturanlar!
hizmetkârlar köleler!

masal/iş/başında ise
iyiler ve de kötüler
in cin ve perilerdi
bilinç/altlarımızı
yuva eyleyenler
gizil ve sinsicce
yapıp ettiklerine
gülüp eğleşenler
pis/fiskos edenler
şer'i telkin edenler!

uyuyacak mısın hâlâ?
binbir gece uyutuldu
binbir gecen yok daha!

Kalk artık haydi uyan!
Sahte/kâr gerçeğin(e)..

Mehmet KUVVET

ÇOK YARALAR ALDIK

yaralarımı sar diye seslenmiyorum
gözyaşlarımı sil diye de...
can yakan oturuşunla ortasındasın yüreğimin
parmak uçlarım sızlıyor
iliklerime sızan acıyı taşıyor yorgun yaşlarım

çok yaralar aldık
üzerine her gün yenisi eklenen
kırık dökük, biraz da parçalı yüzümüz
dışımıza çıktık daraldıkça içimiz
güneşin altında yeni bir şey yok!
havanın sıcak oluşuna da aldanma
sonbaharı çökertiyor içime yokluğun
ama üşüyen sadece ellerim değil
yaşama hakkı ver, ya da öldür beni
yüreğinden geçtim ya bir kere
senden geçemem artık
bu yüzden olduğun yerde hoşça kal
yüreğimde...

SİYAH NİLÜFER

Nil'in zifir yüzüne aydın sular sürdüydün
Orada büyüttüydün beyaz bembeyaz bir düşü
Düşün! Bunu gelecekte bekletisiz yapıydın

Bir de şu tabii: Geçmiş hiç geçmediydi
Adın yazıldığından beri dün papirüsüne
Kaldıydın, gelecekle teyellenmiş yıldız olarak

Kaldıydın kapı eşliğinde, adımları aşktan içeri
Bugün ve gelecek adına ant, dünya temiz!
Olsun umduydun viran kasırlar birer esenlik evi!

Senin içine hiçlik hohladıydı Amon, günde üç kere
Bir derin kamaşma kattıydı körelmiş kalp gözüne
İçindeki taşı şefkatle erittiydi Amenhotep'in

Doğru bu: Kara kuru bir kızdı aslında Nefertiti!
Duruluk döktüydü günler korarmış gamzelerine
Her halini güzel görsün için kral, o beter çirkin!

Bir akışın sonu: Nehrin yatağında kül tortusu!
Nefertiti'den beri kaç ecenin fecrine gece doldu
Kaç sabahın saklı kalmış gözelerine kum

Uçsuz bucaksız çöl şimdi yeni Leylaların yurdu
Artık hangi uzak su günlerin yüzüne ayna olabilir ki
Bekleyiş! Gör! Bir şey değişmemiş göğün altında

Yaptığımı beğendin mi ey zaman, eli akrep iğneli!
Olmaz şeyler olmuş, pörsümüş nilüferin rengi de!
Küpşümüş büsbütün, ümit etmenin mayası, ah ki!

Necati ALBAYRAK

KÂĞIDA CÜMBÜŞ

çıplak duvarlar
üşüyormuş gölgemin
çığlıklarından

karıştı aklım
zeytin suyu mu dedim
yağ mı vişneden

sözcüklerimi
kavanoza üfleyip
dadaist olsam

kış boyu evde
kuş çizip gül boyasam
kâğıda cümbüş

şark köşesinde
bonsailerden orman
haiku* mu yazsam

*(meyvesiz ağaç
bahçıvanın elleri
toprak kokuyor)

ŞİİRSEL ANLATIMDA YABACILAŞTIRMA

Halil ŞAHAN

DOST – MODERNİSTİME

Silahsız intihara doğru yola giden bir dipsoman varmış. Ne zaman

olursa olsun modernist toplumca dışlanma vetiresine getirilmiş.

Otomat bir güdüyle şu soruyu hazırlanmış:

-edebiyatın biati nedir-

bu soruyu ortaya atmış...taymış-caymış...üşenen madam anıtında

yanıtını bulmaya çabalamış.

nafile... aslında bu filenin ağları ve ağaları

yeyip-uyurlarca çalınmış

İsa betli bir halla sözünü esirgemiş... HAYIR!... derneğine

İsa öldürülme anında:

-Çarmıha germeseydiniz zaten intihar ederdim- demiş.

öldüğünde gözlerinin içinde güller açmış

o güldür

bu güldür

gulyabaniler gülyabaniye dönüşmüş

bu uyu durmaca masalan darbimeseli:

anlamsızlığın anlamıyla yetinenlere

ÖDÜL ÖLDÜ

onlar

yar atıcı durumlarını suyla susturdular

yine de ara sıra sır olmayı bilen insanın

eline T a b a n c a

Ersin Tezcan

(ENTeLAKTÜEL Yazılar, e yayınları, 1993 sf.17)

Okurunu yönetmeyi büyük ölçüde başaran bir şairin bir şiirinden söz etmek istiyorum. Şairimiz, Ersin Tezcan. Ersin Tezcan, dili çok özel biçimde kullanarak yapıyor bunu. Okurun beynini etkileyerek. Bu etkileme anlatımın yabancılaştırılmasıyla gerçekleşiyor.

Ersin Tezcan, sözcüklerin ses ve anlam yapılarıyla oynuyor; onları eğip büküyor; böylece onlara yeni çağrışım ve anımsatma olanakları ekliyor.

Tezcan'ın DOST-MODERNİSTİME adlı şiirine geçmeden Noam Chomsky' den bir aktarma yapacağım:

(Viktor Shklovskij, 1920'lerde "şiir sanatının işlevinin betimlenen nesneyi 'yabancılaştırmak' olduğu düşüncesini geliştirmişti. 'Deniz kıyısında yaşayan insanlar dalgaların mırıltısına öylesine alışırlar ki, onu işitmezler bile. Aynı biçimde, söylediğimiz sözcükleri nadiren duyarız. ...Birbirimize bakar ama birbirimizi görmeyiz. ...sanatçının amacı, betimlenen 'yeni bir algılamaya düzlemine' aktarmaktır.)

(*Dil ve zihin*, Noam Chomsky, Çev. Ahmet Kocaman, Bilgesu Yayını, sf. 53-54)

DOST – MODERNİSTİME adlı şiiri, Ersin Tezcan'ın 1993 basımı "Entelaktüel Yazılar" (E Yayınları) adlı yapıtının 17. Sayfasından aldım.Söz konusu şiirde

sözcük ve tümce düzeyinde birçok kodlama var. Hemen hepsi de ilgi çekici, diyesim beyni uyarıcı. Okur bunları okuyup geçemiyor, önce meraklanıyor; sonra durup düşünmek, çözümleme yapmak, dahası artalanlarını eşelemek gereksinimi duyuyor. Kısacası, şiiri okuma sırasında okur, yoğun bir beyinsel işlem yaşıyor. Bu beyinsellik, yalnızca anlamıyla sınırlı kalmıyor; estetik duyumsamaya da yol açıyor. Çünkü beyin örtük dilsel olguları çözümlenmenin coşkusunu ve sevincini yaşıyor.

Söz konusu şiirimizde, "Modernizm"; toplum ve birey düzeyinde bir sorun olarak işlenmiş. O, bir yabancılaşma nedeni. Uzak geçmişten gelen inançlar, giderek korkular çağdaş bireyin bu yabancılaşmayla baş etmesini çok güçleştiriyor.

Şiir öykülemeci bir anlatımla kurulmuş. Anlatım üçüncü tekil kişi ağzından ve öğrenilen geçmiş zamanlı.

Dizelerin ayrıntılarına girmeden şiirin adı üzerinde durmak istiyorum: "DOST – MODERNİSTEME".

Bu adda hem sesleniş hem de sahipleniş var. Anlatıcı ya da şair, dost diye nitelediği "Modernist" e sesleniyor. Aynı zamanda onu –im iyelik ekiyle kendisinin kılıyor, diyesim sahipleniyor. Sanırım bunu onun bir kaçınılmazlığı yaşadığını sezdirmek için yapıyor. Şaire göre, "Modernist", toplumca dışlanmış bir kurban.

Şimdi şiirden bir bölümü alalım buraya:

"Silahsız intihara doğru yola giden bir dipsoman varmış. Ne zaman

Olursa olsun modernist toplumca dışlanma vetiresine getirilmiş."

Modernistin çağcıl demek olduğunu belirtelim önce. Bu kişinin, ölümüne içki düşkün olduğu söyleniyor. Silahsız intihar yolculuğu deyişi bu anlamda çünkü. Ve onu bu sürece, modernist toplum sokmuş.

Tam bu noktada, okur olarak, kişimizin içki dükkünü olduğu için m i dışlandığı yoksa dışlandığı için mi içki düşkün olduğu ikilemine düşüyoruz. Şiir kişimizin de başka bir ikilem içinde olduğu seziliyor. Dediğine göre içgüdüsel olarak zırva sorular sormuş çünkü. Gerçi o, bağlı edebiyatın ne olduğunu öğrenmeye çalışıyor, ama asıl anlatmak istediği özgür ve özgün kişiliğinden kopuş yaşadığı bence.

Şimdi şiirden bir bölüm daha yazalım aşağıya:

"Otomat bir güdüyle şu soruyu hazırlanmış:

-edebiyatın biati nedir-

Bu soruyu ortaya atmış... taymış- caymış... üşenen madam anıtında

Yanıtını bulmaya çabalamış."

Görüldüğü gibi şairimiz bir öykü anlatıyor. Okurun olaya kapılıp şiirin derinliğinden kopabileceğini biliyor ve daha üçüncü dizede beyinsel bir uyarıda bulunuyor: "hazırlanmış" sözcüğünü yüklem yapıyor.

Bu bir anlatım yabancılaştırmasıdır. Okur, olayın akışından kopuyor birden. "hazırlanmış" kodlamasını çözmeye yöneliyor. Sanırım fazla oyalanmadan da, bunun "zırva sorular hazırlanmış" demek olduğuna ulaşıyor.

Evet, şiirde "Modernist Edebiyat" üzerine kafa yoran biri var. Bağlı yazının ne olduğunu, büyük olasılıkla da ne işe yaradığını anlamaya çalışan biri. Ama yukarıdaki o soruda, modernist edebiyat bir işe yaramaz anlamı da gizli aslında.

Belki de o yüzden sorunun yanıtını bulmak kolay değil. Bunun için beyinleri engelleyen ve de baskılayan ağlardan

YAĞMUR'UN ODALARI

Hayata benimle gelen
ikiz kardeşim yalnızlık
o nasıl gülüyor bilseniz
ben ağlarken

Sürekli bir kar içimde
sıcak odalar arıyorum
ikizim diyorum ama
ondan önce yaşlanıyorum

Hangi pencereye yönelsem
birdenbire karanlık
buz gibi esiyor hava
ışığı sönmüş kentlerden

Fazlası göğsümde bir serçe
yağmur ırmaklarının kıyısında
çırpınıp duruyor kendince
giysiler dikiyorum
buz mavisinden

Filiz Kalkışım ÇOLAK

SU ÇIĞLIĞI

közlenirken şafağa ayrımları göğsün sevmek seni

masmavi haresinden düşmek yeşil kirpiğin
buğulanmak alazlarına
gün batmış etrafından uçların yanmak sana

şavkında göz bebeklerinin titremek çiyini kar beyazı
koynun
çekilmek koylarından
damlaya duruşlarından sütleğenlerin yırtılmak kozasına
irislerinin
böğürtlen dalı begonvil dikenini oyuğundan belin fişkırarak
yellerinden sürdürdüğümüz sabahları inletmek eftelya
susluğuyla
dürtüsünden güvercin tırmıklarının çizmek seni boğaz'a
şurubu az kaçmış yosma gecelerden inmek ah
öylesi akmak saç bağından
tutulmak dizleri üstünde emzirirken gelincikleri
su çığlığı bıraka bıraka çekilmek
şımartmak köpüğünden almak ışmarı
en yalnızlığın yalnızlıkların düşünde
çatalında bırakıp eriğini kucağın nazlamak duvarlarını tek
silkenişte ganita'dan
çırpınmak kıyılarında
kızgın sızı aralığında kumsalların senliğe kalmak...

ve ağalardan kurtarmak gerektiği vurgulanıyor. Bu ağlar, binlerce yıllık inanç geleneğini tanımlamakta.

Şiir kişimizin soruya yanıt ararken coşkulu olduğu görülüyor. Acemice, delişmence davranıyor. Bu: "taymış-çaymış" sözlerinden belli. Yanıt, "üşenen madam anıtında" aranmış önce. Burada da bir kodlama söz konusu. O sözde, "Düşünen Adam Anıtı" adının da içkin olduğu kolayca anlaşılabilir.

Sanırım şairimiz, "madam" sözcüğüyle düşünmenin yalnızca "adamlar"a özgü olmadığını da anımsatmak istemiş. Bir okur olarak "madam" sözcüğü benim beynime böyle bir anlam da taşıdı.

Şimdi bu söylediklerimi örnekleyen birkaç dize daha yazacağım:

"yanıtını bulmaya çabalamış.

Nafile... aslında bu filenin ağları ve ağaları

Yeyip-uyurlarca çalınmış"

Evet, gerçeğe ulaşmak soru sorarak olanaklıdır ancak. Ama insanoğlu doğru yanıtı ulaşamaz çoğu zaman. Yukarıda belirttiğim ağlar ve ağalar engeldir ona; ama hepsi bu kadar da değildir: Hurafeler, menkıbeler ve de dinsel korkular da söz konusudur. Nitekim şairimiz, bu hurafelerden birini, "yeyip- uyurlar" diye anıyor. O sözde de bir kodlama var: O, aslında " yedi uyurlar" efsanesini anlatıyor.

Dinsel çağrışımlı olgular sürmekte şiirde. Aşağıya onları da alalım:

"İsa betli bir halla sözünü esirgemiş...

HAYIR!...derneğine

İsa öldürülme anında:

-Çarmıha germeseydiniz zaten intihar ederdim- demiş.
öldüğünde gözlerinin içinde güller açmış

o güldür
bu güldür"

"İsa betli" sözünde hem Hz. İsa var hem de isabet. Beynimiz sürekli uyanık artık. Her an karşısına ilginç bir dil olayının çıkabileceğini biliyor. Nitekim şairimiz, İsa'nın ölü gözlerinde güller açtırıyor. Bu eğretilen ben, dinsel çarpıtmanın etkisini görüyorum. Ölüm sanki güzellikler getirmiş. Üstelik çok uzun süreli olarak. O, "o güldür/ bu güldür" sözleri, "o gündür bu gündür" demek. Sürekliliği, dha doğrusu bir süreci imliyor.

Öyle ki o süreç, değiştirici ve oluşturuca da. Dinsel anlamlı gulyabanileri, gülyabaniye dönüştürüyor. Diyesim uydurmacalar, darbimesel oluyor. Ve onlar, " anlamsızlığın anlamıyla", daha açığı, saçmalıklara inanarak varlıklarını sürdürüyorlar.

Şiir kişimiz, şiirin başında silahsızdı, ama şiiri "elinde tabanca" ile bitiriyor. Bu bir şiddet işareti midir?

Sanırım. Ama bu şiddet şiir kişimizin kendine yönelik görünüyor. Arada mutluluklara rastlansa da şiirin genelinde çağcıl bir karamsarlık var. "ÖDÜL ÖLDÜ" den kasıt, bence umutsuzluk. "Modernite" yaratıcılığı yok etti, boğdu onu. Şiir kişimiz bunları içinden çıkılmaz bir boğuntu olarak yaşıyor.

Kısacası; Ersin Tezcan'ın bu zamana dek pek göze çarpmayan anlatım tekniği, diyesim, sözü yabancılaştırması, çağımızı anlamada yeni olanaklar getirmekte.

ŞİİRDE TEMA ÜSTÜNLÜĞÜ

Hasan VAROL

Yahya Kemal'e soruyorlar, "Sizce şiirin der'uhte ettiği bir vazife var mı?"

Biz önce şu "der'uhte" sözcüğünün anlamına bir bakalım. Eh, burada "vazife" sözcüğünün de güncelde "görev" anlamı taşıdığını bilerek, "deruhte: b.i. f. a. Üstüne alma, yüklenme" anlamına geliyor. (Ferit Develioğlu, *Osmanlıca- Türkçe Sözlük'te. TDK, Ankara 1964, s 62*)

Şimdi söyle düzenleyelim bu soruyu: "Sizce şiirin yüklendiği, üstlendiği bir görev var mı?"

Yahya Kemal'i izleyerek söyleyelim: "Dinciler, ihtilâlciler, milliyetperverler, komünistler, ahlakçılar, hâsılı birer gaye güdenler bilhassa bu son devirlerde şiirin bir vazifesi olduğunu vaaz ediyorlar." (...) "Hâsılı bu havariler şiiri kendi hesaplarına seferber etmeği arzu ettikleri için şiire kendi maksatlarına göre program çiziyorlar." (Yahya Kemal, *Edebiyata Dair, s 274*)

Gerçekte her şair, yetiştiği çevre içinden, birikimiyle bir şiir yazıyor, bu şiirde ise o zamana değin kişiliğinin oluşumunda etkin olan ekonomik, siyasi, psikolojik tüm gelişmeler, etkiler, yani siyasi tavrı elbette şiire yansiyacaktır. Ancak bu kullanılan sözcüklerin önce şiire hazırlanmasından sonra yapılanın şiir olmasından sonra gelen bir konudur. Sözcükleri şiirin kurallarına göre çattın mı bir duvar yaptın mı, duvarın sesi, yapısı imrenilecek durumda mı albenili mi, yani sözcüklerle iyi bir şiir söyledin mi? O zaman şiirin ne dediğine ve dizenin bütünüyle şiirin neyi böyle bir "üstüne alma, yüklenme" işinde görev aldığına bakabiliriz. Yoksa bu "üstlenme, vazife, üstüne alma" önde ise o sözcükler şiir olmamışsa o yüklenme neye yarar, şiir ortada yok ise neye yarar? O başka bir şey olur, propaganda olur, kuru söz olur, şiir denmez ona.

Peki bir şeyleri önceleyerek söylemek, gül değil de terden söz etmek, bülbül değil de aşktan söz etmek ya da emekten söz etmek şairin görevini tam yaptığını mı öne çıkarır? Şiirin böyle bir tema önceliği var mı dersiniz? Yahya Kemal bu konuda da şöyle der: "Ben vatanperver Eschyle'e, derviş Yunus Emre'ye, haydut François Villon'a, vezir bendesi Nedim'e, ihtilâlciler Auguste Barbier'ye mezheplerinden mesleklerinde hesap sormam. Şiirde en hafif bir zemin olan güller ve yapraklarla, en ağır zemin olan Bolşevizm aynıdır. Türkçede söylenene bakma, söyleyene bak derler. Bilhassa şiirde söyleyene bak derim." (age s 274)

Buradan anlıyoruz ki bir temanın başka bir temaya üstünlüğü yoktur., hatta söylenenden önce "söyleyene bak, yani nasıl söylemiş ona bakmak gerekiyor şiirde. Yoksa yaşamda bir tema güncel olur, sizi şiir yazmaya isteklendirir, o temada bir şiir yazarınız, onun başka bir temadan üstünlüğü değil, onun güncelde, yaşamda yerini alması ve sizi şiire hazırlamasıdır söz konusu olan.

Şiirin elbette bir yüklendiği, "deruhte ettiği vazife" vardır. Bu bir partinin propagandacısının yaptığı bilgilendirme değildir, onun gibi şiir olmayan anlama dayalı bir vazifenin yerine getirilmesi değildir. Şiir, okuyanı değiştirir, insana haz verir, insanı olaylara, çevresine daha bir derinden bakmayı, iyi ve güzelden yana bir değişime

hazırlar. İnsan zevkini inceltir, çirkinine karşı bir güzellik ortaya koymayı zaman içinde sizde var kılar vs.

Bir şiirin içerik yönünden sosyal olayları bize duyurup hissettirmesi o temanın üstünlüğünü getirmez. O temayı yazan şairin o şiirde biçimsel başarı sağladığını gösterir. Yahya Kemal ne diyordu, sözcükleri şiir yaparken, "Şiir duygusunu lisan haline getirinceye kadar yoğunluk ve en çok toplu bir madde hâline sokmak, o kadar ki mısra gûyâ hissin ta kendisi imiş gibi kaarie (okura) bir vehim (kuruntu, kuşku) vermek." (age s 48)

O nedenle şair "Şiir fikirler gibi eskimez, daima yenidir" diyor.

Cahit Sıtkı Tarancı, şair Orhan Veli üzerine yazdığı bir yazıda, "Orhan, şiir şundan bahsetmeli, bundan bahsetmemeli yolundaki maksatlı, kifayetsiz (yetersiz), sakat görüşlere kavuk sallamayarak, insanoğlunun karşısına dikiliyor, onun ayağındaki nasırından gönlündeki daha mükemmel bir insanlık hasretine kadar her tarafı ile kucaklamak istiyor, ona ait hiçbir meseleye yabancı kalmıyor, konular arasında hiçbir hiérarchie kurmadan hepsine eşit muamele ederek onlarda görebildiği şiir unsurunu yakalamağa çalışıyor, ..." (Yazılar, *Can Yayınları s 76*)

İnsanı ilgilendiren aşk da, şoförün karısı da, salata da... şiire konudur ve birinin diğerine üstünlüğü yoktur.

Cahit Sıtkı Tarancı, "İnsan ruhunun ebedi taraflarını ihmal edip bir zümrenin hasis menfaatlarıyla meşgul, bütün ideali bir rejim değişmesini özlemekten ibaret olan küçük ve mahdut şairlerin." (s 90) derken, böyle bir seçme, taraf olma, şiirin "deruhte ettiği vazife" ye karşı olduğunu, şiirin, gerçek şiirin oluşumunu yaralayacağını söylüyor. Hatta sözü şuraya getirip "Nâzım Hikmet hudutsuz insan edebiyatını bir yana bırakıp mahdut ve partiprisli sınıf edebiyatına sarılması hatasına" düştüğünü söylüyor. (age s 93)

Burada kısaca değinmek isterim "parti edebiyatı" savunusu olan ve partili olan Pablo Neruda ve Nâzım Hikmet'in bu içerikte şiirlerine hâlel getirmediikleri, dünyada en iyi örnekler olduğu bilinir. Ama her "partili" şairin şiirinde çok başarılı olduğu söylenemez. Belki böyle bir "taraf" şairin kişiliğinde olur, olmalı, ama şiirde herkesin okuyacağı bir şiirde, şairin rengi belli olduğu halde ...

Öyle ya Şair, "arzun kıvılcıklarını kaydeden sismograf gibi bir şeydir, cemiyetin en gizli hareketlerini o kaydeder, ruhun sükuttan ayırd edilmeyecek kadar hafif ihtizalarını (titreşim) o duyar" diyor Cahit Sıtkı Tarancı, (age s 101).

O zaman şair çevresini bir bütün görür ve bu duyarlığı herkese gösterir, duyup hissettiğini şiir kılar. "Şair, ister sevgilisinin servi boyundan, ister bir savaştan, ister mahallesinin fakirliğinden, ister haksızlıktan bahsetsin, kendi bileceği iştir, yeter ki her şeyden önce şiir yazdığını bir saniye hatırlanmasın." (...) "Böyle olduğuna göre, şiir cemiyet için mi?" dava için mi?" ilh. diye düşünmeye mahal yoktur. Şiir yazan adam kör ve sağır değildir ki çevresinde olup bitenleri görmesin, duymasın; elbette kendisine en dokunan şeylerden bahsedecektir. Kunduracıdan ayakkabı beklediğimiz gibi şairden de şiir bekleyelim." (age s 110)

Sözü Cahit Sıtkı Tarancı öyle bir güzel yere getirdi ki, söylenecek söz bulamıyorum. Evet, kunduracıdan kundura

YOLUN SONU İÇİN UZUNCA BİR AHH

*bir ölüye geç kalmayalım baylar
biletler nasıl olsa kesilir*
Turgut Uyar

artık çok geç başladı işte kıyam
yanlış yürünmüş bir yolun sonundayız ve başa dönmek için
ne yolun rızası var ne de bir yolu yeniden yürüyecek nefes

ne zaman yenilmiştik nerde yitirmiştik bilen olmadı
bir araya geldiğimizde artık birer ölüydük
ve artık bir ölü için ne kadar güzelse dünya
o kadar güzel ve o kadar güzeldük

çünkü yukarıda bir gök aşağıda bir yer yoktu
sesler ve renkler yoktu kokular yoktu
gri bir tül perdenin arkasında
her şey biz ölüler için hazırды

bir mezarı evimiz diye seviyoruz şimdi
evimiz ki tüm vaz geçmişliğimiz bizim
elde kalan tek zaferimiz
kiminin bir saray kiminin bir kule
kiminin tahtadan bir baraka olsa bile
işte eşitlendik diyoruz
o kıymetlimiz dünya herkese bir mezar sonunda

gündüz farklıyız başka başka şeylerde
yemede içmede gezmede
acı çekmede ölmeye farklıyız
ama işte akşam olduğunda işte bittiğinde günün telaşı
gelip girdiğimiz yer bir mezar bunu biliyoruz
bunu biliyoruz ve bu mutlu ediyor hepimizi

şairden şiir beklemek hakkımız. Bu konuda sanki söz birliği
etmişçesine şu an Pablo Neruda aklıma geldi, şöyle
diyordu:

“Sanatçının kullandığı herhangi bir dil, herhangi bir
biçim, herhangi bir yaratıcı vasıta ile erişilen kişiliğe
inanıyorum.

Kişi, tahammülünü korumalı; doğa, kültür ve toplumsal
amaçlı yaşamın şairdeki en iyiyi ortaya çıkarmaya
katkılarını gözden kaçırmamalıdır.

Eskinin hemen tüm klasikleri kesinlikle istek üzerine
yazılmıştır. *Georgiç'ler* (Çiftçilik Şiirleri) Romalıların
kırılığında çiftçilik propagandasıdır. Şair bir üniversite ya da
sendika için, kalifiye işçiler ve profesyoneller için yazabilir.
Özgürlük hiçbir zaman bu nedenle kaybolmamıştır. Büyülü
ilham ve şairin Tanrı ile haberleşmesi, kişisel çıkarların
dikte ettirdiği icatlarıdır.” (*Saf Şiir Yoktur, Broy Yayınları s*
112)

Demem o ki şair, kendi isteğince yazarsa, kişiliğini
ortaya koyarsa, nasıl yazarsa yazsın, yeter ki yazdığı şiir
olsun.

KÂĞITTA KÜL

Rüzgârının nefesi küllerle yıkadı
yüzümü
bir parça kâğıtta kalem eşeliyor
derinleşmiş veballi sözleri
bu seyahatte
boyamaya çalışan dublörüm
renk kayıran siyah sesleri

kana kana kanıyor
dildeki yaralar yenilgilerime
benimle el ele sabahsız gecelerde

bir yanım pişmanlıklar
öte yanımda yarım gülüşler
siyah ve beyazı aynı anda yaşıyor
ruha esir beynim

bağışla sükûn
bir gönülçelenin gölgesinde ıslandı
kalbim

içinde / dışındayım diyordu
göğsümün ortasında saklanırken
hangi iblis ürküttü seni
aşkın görkeminden

sana dönen yollar mı
düdü o gün
yarın ise yok olup giden bir boşluk

sessiz harflere transfer ettim
insafsız özlemleri
kendine ayrılmış hayatta
dönüşü imkânsız izsin

yeni bir şarkı yerleşince yüreğime
sustum şarkılarına
uzandı elelerim
gülüşü şafak sökene.

İZLERKEN YUMURTASINI KIRAN CARETTA YAVRUSUNU

kim haber verebilir sana, kimse
çatlama kıvamına geldiğini kabuğun
yine sen bilmelisin ışığa yönelmeyi
köhne kubbeye çarpışırken gövden
deniz ne yana düşer, sezmelisin
vakti gelmiştir dünyanın
kabuğa vurduğun ilk darben
ilk devrimin de yaşam için
davran öyleyse!

BİRHAN KESKİN'DE YERYÜZÜ HALLERİ

Melih KARAGÖZ

“İnsan içindeki canavarı öldürürse çöle dönüşür.” Bu alıntıyı Birhan Keskin için söylemek gerekirse Keskin, içindeki hayvanı öldürdüğünden bir cansız varlık gibi adeta rüyasından da sıyrılmıştır. O, artık devingen bir ruh değil bilakis bir taştır. Bu durum tekrar bir rüyanın ona gelmesiyle değerli bir hale döner. Sahip olduğu tek varlığın yine kendinde oluşu, değerli bir fark ediş halini alır ancak bu durum, bir diğerinin onu anlamlandırmasıyla anlam kazanır. Şair, bir başkası da onu fark edene dek kendi kabuğundadır ki bu durumda, yaşanabilecekleri de yaşadığını duyumsar. O, bir başkası aracılığıyla anlamını bulmuştur. O halde denebilir ki anlam bazen bir başkasıdır. Aşk bazen değerli görünmeyen taraftır. Gömüldüğün yerde cansız bir varlıktan varlığa anlam bulabilmektir.

Yeryüzü Halleri okunurken Birhan Keskin'de derinde olma derinde kalma ve dışavurum isteği göze çarpan önemli unsurlardan biri. Bu dışavurum, tepkisellik değil. Keşfetme ve keşfedilme arzusuyla bütünlük bir halet-i ruhiye. Canlıdan cansıza, doğadan insana aktarımlarla pekiştirilmiş bir istenç. Konuşamama ancak ifade etme. Peki neden böyle bir durum var? Hisler, spesifikleştğinde ifade zorlaşır. Şair ise ifadede zorluğa düşmüyor. Metaforlar ve imgelerle bunu zenginleştiriyor. Ruhu sabit ancak söylemi tekdüze değil. Bilakis inanç, sabır ve anlamla yoğrulmuş bir şiir. Bu şiirler okunurken bir bekleyiş hali, fark edilme ihtiyacı seziliveriyor. Onun ruhu, hayatın atardamarlarından beslenmiş, hayata akamayan, hayata akmak için an kollayan bir ruh. Bu ruh, her an bir noktada bir şeylerle bütünlüşecek izlenimi veriyor.

Şairde yer yer bozulmasından korkulan bir yaşam var. Onun sesi, bazen kedere ve kadere razı. Kalp kırık, pencere dargın ve bilinmek istemiyor. Yine de bilinmek istemeyişin bile ardında bir kor saklı. Bu kor, görünür kılınmak istenmese de alttan alta duyulmak, görülmek ve anlaşılacak isteyen birinin kuru. Her şeye rağmen vazgeçiş ve susuş... İnsan, yaşamın yaşandığında değerli olduğu kanısındadır ve olgun kişi, insanların değişmediğinin farkında olan kişidir. Keskin de bunun farkında. Bir arpa boyu yol katedilmeden merite atlanmayacağını.

Kalp bazen taştır ancak şair için taş kalplidir, denemez. Onun taşı yerinden kumıldamayı bilen bir taştır. Bu da her şeye rağmen yine de taş dönüşmek istemeyen birinin ifadesidir. Yaşamın farkındadır. Dünyanın ve olup bitenin farkında olan bir haldir bu. Bu hal, hatıra taşınır. Hatıra, insanın içinde taşınır. Hatıra, hayale dönüşür. Hatıra da unutulmak istenir. Şair yine de bulunmak istemiyle hatırayı tekrar arzular. Hatıra bir görünümdür. Bulunmak arzusunun içe dönüşümü dışarıya böylece hatıra olarak yansır. Bunu telaffuz etmek zordur. Bir şeyler bitmiş, söylenecekler tükenmiştir. Bu, uçurumdur. Söylenmek istenen söylenemez. Şair, susmanın erdem olduğunun farkındadır. Unutmak ister. Uykuyu, kaçış olarak algılar.

Kalp ağrır, yaşam parçalanır. Lime lime olmuş bir kalptir bu. Çağ, eski aşklara konu olan, eski sevdaların yaşandığı o devir değildir. Şair, acı çeker. Acı çeker ve ağrısını hisseder. Sevgili, bu ağrının, parçalanarak yaşamının gizli sebebidir. Yine de ne olursa olsun sevgili parçalanmışlığın ve

paramparça bir kalbin içinde büsbütün kalabilmiştir. Şairin bu parçalanmışlıkta hissettiği, çöldür. Çöl boş, ıssız ve yapayalnız kalınmış mekândır. Çöl söz konusu olunca boşluk sezilmektedir. Şairin beklentisi bu çölden sökülmesidir. Sökülmek istemli bir kelime olarak tercih edilmiştir. Çünkü şair kendini oraya çakılmış, mecbur bırakılmış hisseder ama bu çakılmışlık ve mecburiyette aidiyet yoktur. Aksine ait olmak istemez. Taş çatlar, yokluk bitmez. Yokluk parça parça olmaktır. Aşk, su gibi sızar çatlaktan ancak yine de yokluk dinmez. Çölde yokluk da yolculuk da birdir. Ağrır ve ağrı devam eder.

Bu yokluk kimi zaman, annedir. Bu çölün iklimi annenin yokluğuyla özdeştir. O yolda, anne bulunmaz da anne yerine koyulacak biri aranır. Böyle biri varsa şair, bu kişinin ona gelmesini bekler. Bu edilgen olan tavidir. Aşk, edilgen duruşu kabul etmez. Şair de bu edilgenlik karşısında tavır almaz. Yapacağı her şeyi yapmış ve yaşanacak her şeyi yaşamış gibi artık çıkacak düzlüğü de arzulamaz. Birhan Keskin, mucize arayışında değildir ve buna olan inancı da yitmiş gibidir. Bu çağa dair isyanı son bulmaz. Hatıra bile hatıra gibi değildir. Çünkü hatıra çöldür ve yokluk çölün kendidir. Şair de bu yokluk çölüne mihlanmıştır. Sökülmek isteği son bulmuştur adeta. Umud da kalmamıştır. Artık dünya, onun haricindedir ve yokluk yeri gibidir. Bu yoklukla, dağılma olarak karşılaşılır. Zihin susmaz, dağınıktır. Bu dağınıklığın içinde şair yalnızdır. Terk edilmiştir. İssızlık ve boşluk içselleşmiş ve bozkır halini almıştır. Şair, bu hale mahkumdur. Özgür olma istenci gidenlerin akla gelmesiyle de öfke halini alır. Yine de tüm bu olup bitenlerin sorumlusu dünyadır. Dünya adeta şaire karşıdır. Kendine aldanmak, kendini aldatmaktır.

İnsan, konuşan her şeyi yenebilir de susan her şeye yenilir. Bu, bilmedir. Kişi bu bilgeliğe ulaşırsa kabullenme başlar. Keskin, konuşanın karşısında susmayı bilmediğinin farkında. Dünyanın onun haricinde olmadığını, onunla tamamlandığının farkında bir hal bu. Yeryüzü karşısında, onun halleri karşısında konuşmanın zorluğunun bilincinde. Şair, bu durumun uçurum halini aldığı kekemeye dönüştüğünün, olgunlaşmadığının, zayıfladığının farkında olan birinin söylemini yansıtıyor.

Şairin kendinden uzaklaşması genişleyerek devam ediyor. Bu uzaklaşmada onu bırakmayan, içine çeken bir durum söz konusu. Suyun şaire uzak oluşundan da bu anlaşılabilir. Şairde, hatıradan kopmakta kararlı ancak bundan nasıl kurtulacağını kestiremeyen birinin söylemi var. Hatıraya, gidiş gelişler ve sonunda mutlak bir kopuş eşlik etmekte. Kendinden vazgeçen şair, kendine güvenilmemesi gerektiğini de bildiriyor ve her şeyin ondan geçtiğini ifade ederek artık suskunluğa ulaşış yeryüzüyle onun hallerini akışa bırakıyor. Ancak bu akışa da gitgeller eşlik ediyor. Bu gidip gelme hali sürekliliğe tabi. Hatıra gittikçe derine gömüldüğünde koyu bir sıvı oluyor. Hatıranın sıvı oluşu kişi için olumlu bulunabilir. Zira katı olsaydı bunalıma dönüşebilirdi. Şair, hareketlerindeki durağanlığı göl ve küllengi kelimeleriyle ifade ediyor ki bu da durağanlığın ve depresif bir ruh halinin işaretçisi gibi. Şiirler boyunca devam eden keder ve bulunma isteği içe kapanışa gidiyor. Derinlerde ve ağır ağır akan, yeri geldiğinde durgun olan yaşam, böylece hayat halinde karşımıza çıkmakta. Uzak olan, aynı zamanda derinde. Bu derinlikte hem aşk hem “ben” var. Söz ve keder ağır olması dolayısıyla içeriden dışa atılmıyor. Çölden taş, taştan suya, ağırdan ağırlığa, varlıktan yokluğa gidip gelen bir ruh hali devam ediyor.

KIRLARDAN VE DAHA AŞAĞILARDAN

1.
vakitler de boştur
ölümlerle dolduğunda anlaşılır
bozuk saatler bilir bunu
dardır onlar geniş odalarda
ve yuvarlak koca dünyada

sezilir bir de ulumalardan sonra
ne dünya düz ne de kırlar altımızda

ne zaman kabullenmiş bunca insan
gündüzün ve ikindinin arışı arasında yaşadığını

galiba kırlar üstümüzdeyken böyle oluyor
olan biten şu; ne ölüyüz ne de diri

2.
geldiğinizde ikindiydi
geldiğinizde ikindi de iyiydi
geldiniz ve ikindinin de iyiliğini aldınız
yavaş yavaş geldiniz
irili ufaklı geldiniz
kırlardan ve daha aşağılardan

benim gibiydiniz benim gibiydiniz
ölüler gibi dikkatli dinleyiniz
sanki hayattaymış gibi ikiletmeyiniz

3.
icat edilen bir şeydi ölüm
yasalar da en büyük icadımızdır yüzyılımızın
mübaşirler de onların mutsuzluğu da

çarşılar da icat edildi mesela
çatma kurban olayım da

henüz çarpışmamıştık sizinle
bulantımızı paylaşmamıştık
ve sermemiştik çarpıntımızı çarşılara

sokakları ve çarşıları öldürseler keşke
köpeklerin yerine

4.
dünya birden başladı çünkü
gözümüz alışmadı bir tek gözümüz mü
bu şafaklarda yüzen al sancak da

az ileride solda debelenme
sağında kalacak dededen kalma bir defo
kaldır kafanı göreceksin zaten
kırların ve dünyanın uzaklığını →

BEYAZLIKLAR

- Nuhun gemisi ardında,
koşturan köpükler gördüm.
Yunus balık sıçradı
irili ufaklı beyazlıklar arasından...
Derinliklere kafa tutan okşanası yüzü gülümsüyordu !
Güvertede o yoktu ama,
Takibatı ile denizlerde soy mürettebatı doğdu.
- Dönen bulutların ardında,
telaşlı gökyüzü şavkları gördüm.
Tanrı belirdi
şekilli şekilsiz beyazlıklar arasından...
Yüksekliklere kavga sunan sakallı yüzü emrediyordu!
Vahdet-i vücutta o yoktu ama,
Tekvini ile kul halkı dünyada bekçi durdu.
- Hep gibi görünen hiçlerin ardında,
İbrahimi mükerrerme şavtları gördüm.
Furkan indi
bilenle bilmeyen beyazlıklar arasından...
Akıllara kalp sıratı inşa eden yazı dili resmediyordu!
Daim devirde o yoktu ama,
Retoriği ile monoteistlerde taht kurdu.
- Köpük, bulut ile milat insanların ardında,
Terkedilen Hacerler İsmailler gördüm.
Kurban geldi haklı haksız beyazlıklar arasından...
Fokurdayan zezem suyundan bir yudum daha içmeye
müsaade veriyordu;
İlmiğin boğazında hep o yoktu ama,
Masumiyeti ile adaklarda aranan kan oldu.
-
- kırlarda birdenbire bir ürperti
hoş geldin ürperti sen kaç kurtar kendini
biz kurtaramadık köpekleri ve vakitleri
- kırların da altındayız
burada sadece dünya var ve dahası
5.
bozuk bir saat kadar hırçın ve gaddar
altımızdakiler, üstümüzdekiler ve yanımızdakiler
- sizin suçunuz değil
içinde sizin olduğunuz şiir şiir değildir
sizin olduğunuz suç suç değildir
- yaradılışı bu köpeklerin ve vakitlerin
ne yapsak boş öldürülecekler

DÜNYAYLA İLİŞKİ ÜZERİNE

Arda CEVAHİR

Sonuç olarak biz, edebiyatçının öznelliğinin, olumsuz varlık temelinde belirlediği dünya karşısında bir başarısızlık durumu olduğunu betimlemiştik. Varlık, onun karşısında sonsuzca uzayıp gittiği, aşılmaz varlık doluluğu olduğu için, şairin ya da yazarın bilinci bu aşkınlığın bir yeniden üretilmesi koşulunda üstesinden gelmek üzere onunla girilen aşma girişimidir, varlığını bir başarı halinde ortaya koyacağı biricik ilişki de karşısında dayanaksız kaldığı varlıkla bütünleşme yönünde kendini ona ekleme, bir yeniden üretme biçimidir, ki ortaya çıkan sonuca da işte o adla, edebiyattır diyebileceğiz.

Ama bundan önce şunu sormamız yerinde olmaz mı: Kişioğlu neden ve nasıl edebiyatçıdır? Edebiyat dediğimiz bu tılsımlı kalem, bu büyüğü gerçekçilik, gerçeğin karşısında onu betimlemek üzere gerçek bir bilinci gerekmez mi? Ve son haliyle, gerçek nedir?

Gerçek, hakikattir. Ancak hakikatin de bir gerçekliği vardır: Bu gerçekliği bize açıklayacak olan yegâne pratik de bilimdir. Spinoza'nın dediği gibi: Her önerme bir olumsuzlamadır. Ancak, Hegel'i de dinlemek gerekir: Her olumsuzlama bir belirlemedir. Bütünlersek, her belirleme bir olumsuzlamadır, diyebiliriz. Şu durumda, edebi söylemin de, olumsuzlayan ve olumsuzlananın çifte birliği olduğunu, belirtmek zorundayız. Edebiyatçı, dünya karşısındadır. Varlık doluluğu karşısındadır, ne ise o olan dünya karşısında ne ise o olmayan olan olarak olumsal olmayan bir olumsuzlama olarak vardır. Karşısında olduğu dünyaya karşı, karşı-varlık olarak vardır. Yine de bu karşılıklık, amprik bir veri de değildir. Bu karşı oluş öyle bir varlık doluluğu olmalıdır ki, bu doluluğun ondan yansıyan boşluğu olmalıdır. Böylelikle gerçeklik, olmadığı olarak değil de, kendisi olmadığı olarak var olur. Bu ise, olumsuzlamanın içselliği anlamına gelir.

Öyleyse edebiyatçı, boşluğunun ancak kendisiyle dolacağı bir varlık karşısında onun bir yansıtanıdır. Yansıma için varlıktır, kendi boşluğunun ondaki varlık doluluğudur. Şu halde edebiyatçı, olumsuz varlık temelinde nasıl dünya karşısına çıkabilsin ki bu olumsuz münasebette edebiyatçı olarak var olabilsin, yani edebiyat yapabilsin.

Bu münasebet, kendinde ona dair bir boşluğu ona yansıtarken, kendisinin yansıması olarak da kendisine dair bir boşluğu onda var kılabilmekten ibarettir. Şu demektir ki, gösterilenin varlığı, gösterenin her zaman gösterilenin göstereni olmak koşuluna bağlıdır, bir gösteren yoksa orada gösterilenin, gösterilen yoksa gösterenin varlığından söz etmek olanaksızdır. Güzelliğin on para etmez şu bendeki aşk olmasa, derken Veysel'in ortaya koyduğu, varlık dünya ilişkisidir bu. Bu güzelliği dünyaya getiren benimdir, benim senden yoksunluğum olduğu içindir ki - sendeki bende- benim senden, - bendeki sende- senin benden yoksunluğun yani aşk vardır. İçselliğim dışsallaşırken dışsallık içselleşir, kendi olumsuzlamamın olumsal yansıması olarak, yani olumsuzlamanın olumu olarak, ben olmasa on para etmeyecek olan şu güzeli varlığımın on para etmezlik üzerinde olumsal yansıması olarak varlığa getiririm. Sendeki oyuğumla kendime dolulanırım, sendeki doluluğumla kendime oyulanırım. Benden sürekli kopuş halinde oluşunla boşluklaşırken, bu boşluğu durmadan sana yansıtıkça senden koparım, olumsuz varoluşum olumsallığına sende kavuştukça kendimi olumsal olmayan bir olumsuzlama olarak var ederim, olumsuzluğumun olmak olduğu işte o görünmek olarak sevilen varlığında seni dünyaya var kılarım. Seni, ufkuma çekilmiş aşkınlık olarak,

olacak olduğum olumsuzlamamın aşkın geleceği olarak, olumsuzlamamın geleceği ve gelecekteki olumsuzlamam olarak var ederim. Aşk yaratırım, seni güzel olarak dünyaya getirirken güzelliğinin on para etmeyeceğini düşünürüm şu bendeki aşk olmasa.

İyi, güzel, erdem, gibi karşısında olumsuz kaldığım aşkınlıklar, bu bakımdan, edebiyatçı olarak beni belirleyebilirler. Gerçektende edebiyatçı, mutluluk, başarı, güzel, gibi varlık doluluğu karşısında, kendisinden yoksun olduğu bir boşluk konumundadır, o varlığın kendisinden başka hiçbir şeyle dolması mümkün olmayan boşluğu durumundadır, yanıtın doğrulayacağı soru duruşundadır. Bu bakımdan yazmak, onun için, dünyayla ve başkalarıyla girilen bir dolayım, dolaysız dolayım ilişkisidir. Yazmak, ne önce yazar olup sonra betimlemek ne de önce betimleyip sonra yazar olmaktır. Yazmak yazarlaşmaktır, yazarlık gerçekleştirmektir, yazarken gerçekleştirmektir. Demek ki, yazarın karşısında gerçekliğin ya da daha doğru bir ifadeyle söylesek, kendiliğinde gerçeğin varlığı zorunludur. Ama eğer yazarın önceden olmadığını savunuyorsak, bu işin bir varlığa gelme ve gerçekleştirme olduğunu araştırıyorsak, gerçekliğin de tözsel olarak var olmadığını, onun ancak kendisini yazarlaştıracak olan bir bilinç aracılığıyla dünyaya gelmek zorunda olduğunu kabullenmemiz gerek. O halde, gerçekliğin biricik varlık koşulu da, kendisi var olmadıkça gerçekleşmeyecek gerçeklik karşısında, bu gerçeğin kendisinin oyuğu olarak varlığa gelmesinden dolayı onun bir yoksunluğu tarzında var olan bir bilincin varlığıdır. Yazmak, bu bakımdan, dışsalın içselleşen dışsallığıdır. Dünyanın bilincinde olma bilinci olarak, söz ya da anlatı, edebiyat olarak bu şekilde gerçekleşir, yazarın ya da şairin varlığı, daima dışarıdadır, bir dışarıyla ilişki yoksa orda edebiyat söz konusu değildir. Ama bu dışarı ile ilişkinin varlık yapısını betimlememiz gerekir ya da bu ilişkiyi şöyle özetleyebiliriz: Ne varsa o yazılıdır, ne yazılıyorsa o vardır. Ancak bu 'vardır'ın koşulu bizzat yazarın varlığıdır, çünkü dışarı ile münasebet ancak içselleşmeyle mümkündür, dışarının varlığı içeriyle olmasıdır. Oyuk ve doluluk arasındaki bu ilişkide, yazar, yazılacak her şey olarak dünyayı karşısına alırken, kendini de, yazmadığı her şey olan dünya karşısına konumlar. Bir aşkınlıklar dizisi olarak dünya karşısındadır; başarı, mutluluk, iyi, güzel, tüm bunlar, varlık doluluğu olarak olumsuz varlığını bu doluluğun boşluğu, noksanlığı olarak belirler, bu aşılmaz doluluklarda kendi oyukluğunun bir yansımasını görür, bir çatlak, sızıntı aralığı, mağaraya inen kara bir oyuk gibi yırtmaç yarığı, derine inen göğüs çizgisi, kendisini o tamlığa bütünleyeceği varlık payı olarak belirir. Edebiyatçı, bu bakımdan, kendi içindeyken kendi dışındadır, kendi içiyken kendi dışıdır.

Bahçesi meyve doluyken gözü komşu bahçededir, elin karısındadır, varlığı olumsallığı direnen olumsuzlama olduğundan, noksanlığını tamlıktan kalkarak yeniden üretir. Böylelikle dünya, onun, noksanlığını biteviye üretmek üzere kendi olumsuz varlığı yoluyla tamamladığı varlık doluluğudur, boşluğunu tamlıktan, tamlığı boşluğundan durmadan yeniden üretir. Sokrates'in, "Hiçbir şey bilmediğimi biliyorum," sözünün iç anlamını burada aramak gerekir: Bilmediği her şey olarak dünyayı karşısına alırken, kendisini de, onun bilme imkânı olarak var olduğu ölçüde hiçlik olarak belirler. Gerek Sokrates'in gerekse "Güzelliğin on para etmez şu bendeki aşk olmasa," diyen Veysel'in dünya karşısında ortak özü, dışında kaldıkları doluluğun varlık imkânı boyunca ona doğru noksanlıkla donatılmalarıdır. Böylelikle ikisi için de düşünce, sentetik bütün olarak, kendisini tamlığıyla onaracağı dünyanın noksanlığı olarak, onu eksiksizlikle açığa çıkarmaktan ibarettir. →

Nihan IŞIKER

TUTAMADIM ELİNİ

Acıyordu yüreğin
Uçsuz bucaksız acılar sarmıştı dünyanı
Sana daha büyük acılar giydirmemek için
Tutamadım elini çocuk
Bir tebessüm eksiliyor sokağımızdan
Bil ki yerin hiç dolmayacak çocuk

Enes YEŞİL

OTUZ ÜÇ

Otuz üçüncü notasını vururken bir gölgenin
Alaca bir kare senfonisi
Gökyüzüne yalnız umut ekilir, umut mavi
Yüzme bilmeyen Akdeniz gibi,
Prencesin treninde açan üç renk yavru bir papatya
Otuz üç köşeli suçsuz bir daire gibi

Bu Çinli
çilli yıldızlar, aşıklar takımyıldızı...
Son şairin maviyle savaşımdan
Vurulmuş gelen yayla dumanının kızı

Beyaz gömleklerden yapılan ince bir un gibi
Tam otuz üç gün
İki camili köyünde
ince bir kar suyu gibi yağan
Gülüşün.

Bildiğim, otuz üçünde bir şiir okunur ölünün
Kuşlar uçuyor, kim bilir
Sen gökyüzüne bak diye;
Lunapark gülüşlü sevgilim.

Çiçeklerin aşka iftira attığı paslıklarda açan
Havva da hiç sevmedi Adem'i.
Bir imsak vakti
Adımı haykırdığımda tüm minarelerden
Beni akşama dek kalbinde tut diye
Tam otuz üç kez kızdı Tanrı haram diye..

Tanrının seçtiği ilahilerde bu ikinci sigaram
Bir bayram sabahı
Bir çocuğun şiirine hapsolmuş kafiyelerdeki boşluk
Öldüğünü bilmiyorsa otuz üç saat içinde
hiç sevmemiştir dedi bir bayram sabahı ..
şeker toplayan çocuk

Bu noktada, edebiyat, hem gerçeği hem gerçekle ilişkiyi
belirten yalın evrensellik olarak, gerçekleşir. Öykü ya da şiir
olarak beliren şey, dünyanın dolaysız gerçeği üzerinde kendi
olumsuz varlığının yansımaları olarak, içselliğin dışsallıkla
ilişkisi olarak, bir dolayımın dolaysızlığıdır.

Zeki ALİ

GÜNLER SONATI

Bazı günler çiçek doğarsın, gülüşünün
dudak kenarında solar gün
demlenmiş sözler dökülür
kirpik uçlarından ıslak bir kâğıda.

Kendine bakma, başkalarının
Kaybolduğu manzarada bakma kendine
sonra Salı girer hayatına, sallanırsın
sonsuzca kopyalanmış hurma olursun
bir tatil reklamında.

Ayağını sağlam bas, bak bu Çarşamba
tadını alamadan gelir Perşembe
kendine sus, kendine küs
gel şöyle uzan, yüzüne
hiç tanımadığın bir insanın.

Kendine aldığın bir hediye gibi
yüreğinle dokun
geçmişin kilidini kıran
beyaz kediyeye.

Hadi gel kapımı aç
çık kendi içinden
bazı günler başlamadan biter.

Kalender YILDIZ

LİRKA

kim böyle ilan-ı aşk
salkım saçak bir acı
bulut kaçtı gözüme
kara çavdar başakları
saksılarda sardunya

nasıl bu kadar ağır
ceza nöbetinde
karatahta önünde
mevsim sürgünü ayaklarımız
baki gazel sevda hoca
yıkılsın bab-ı taşra
bahtına ayrılık çeşme

ah keşke bir yaz daha
ergen kalsa şu dünya
dallarda yeşil erik
çocuksuz yetim bahçe

mavi sarı kırmızı
üç çocuk iki bıçak
bahar kaçak biz avcı
dağlar çiçek ustası

“anne evren verecek karneleri”
“saf saf bunlar sınıfta kaldı”

ÇUL ÇÜRÜTEN BATTAL EMMİ

Emin ORHAN

Yıllar oldu boyumdan büyük işlere kalkışmayalı.

İyi mi oldu, kötü mü oldu anlayabilmiş değildim. Bunu benim kafama kazıyan Çul Çürüten Battal Emmi. Sonraki yıllarda kafama çok vurdum ama kayığı kaçırdık karşı kıyıya.

Rahmetli bizim dip komşumuzdu. Sakin, kendi halinde, beş vakit namazını kılar. Sıkılınca döner dolaşır sonra tekrar namaza durur. Havalara iyi olduğunda bağa bahçeye. Hayatta kötülük yapmadım der ama boz beygirin ondan çektiğini hiçbir canlı mahlukat çekmemiştir.

Zavallı hayvanın dili olsa gidip derdini belediye encümenine açacak.

Çul Çürüten, yatsı namazından sonra da çoğu zaman bize uğradı. Öyle beş on dakika değil, iki, üç saat oturur, arada kestirir. Gözünü açıp nerede olduğunu anlayıp kendini yeniden garantiye alınca horuldadığı bile olur. Kışın sobada odun, kömür küle dönüp üzerine üşüme geldiğinde gözlerini açardı. Gecenin on ikisi ya da birinde mırıltıyla, “Bene müsade gomsu, allah ıratlık versin,” diyerek sıvıştı odadan.

Bir gün babam böyle bir gecede şakayla, “Sabahlayıverseydik komşu,” deyince avludan geri dönmessin mi! Hepimiz buz olduk. Yalnızca biz değildik buz olan...

Bunun için mahallede ona Çul Çürüten derlerdi.

O gece on iki metre kare odada biz çömezler kucak kucağa sırt sırta verip kitap bile okuyamadık. Çul Çürütenin oturduğu yerden horlaması divanı bile sarsıyordu.

Bu hengamenin içinde bizim Bıçır kedi gecenin köründe oradan oraya zıplayıp kendi kendine oyun çıkarırmış. Çul Çürütenin yanına mırılarak yaklaşınca odanın içi mal pazarına döndü. Hepimiz olayın ne olduğunu anlamaya çalışırken Çul Çürüten fişekten çıkan kurşun gibi fırlayarak lastik ayakkabılarını parmağına takıp avludaki çamurlara basa basa evden sıvıştı. O an hepimiz Truva Atı gibi kaykılıp kaldık.

Çul Çürütenin önceleri oturduğu yerden kalkıp avludan dış kapı önüne varması on beş dakika sürerken o gün bir dakikada evine uçtu!

Çoğu gün zavallı anamla babam onu yolcu edeceğimiz dizde soğukta titrer, gözlerinden akan uyukuyu sezdirmemeye çalışırlardı.

Ertesi gün bizim komşunun dudakları, burnu sarılı.

Bıçır gece onun bıyıklarıyla oynarken Çul Çürüten ne olduğunu anlamadan kediye vurunca Bıçır da yüzünü cırmaklamış. Odanın duvarları kedi, adam, çocuk ve kadın sesleriyle yankılanırken dışarıdaki köpekler de katıldı koroya. Çevre evlerin pencerelerindeki ışıklar dikiz farları gibi yanıp sönmeye başladı.

O gün akşama kadar hepimizin yüreği Everest’e çıkıp Lut Gölüne indiyse de sonraki günlerde akşamlarımız biz bize geçti.

Ortaokul yılları, sokağın başında ben ve iki yeni yetme, Demirci Musa’nın bahçesine kaçan topu almak için bir çare arıyoruz. Mıymıy Şakir, “Duvarın dibindeki ağaca çıkıp oradan bahçeye atlayarak topu kurtarabiliriz,” dedi. Ağaca çıkmak için birimizin basamak olup eğilmesi gerekiyor. Dana Cengiz’in talimatıyla altta Mıymıy Şakir, onun üstünde ben, benim üstümde de Dana Cengiz olacaktı. Ben nezaket olsun diye dana dediysem de siz boğa anlayın!

Dana’nın tepeme çıkmasıyla çökmemiz bir oldu. Mıymıyın parmakları, benim kolum yaralandı. Ayakları üstüne düşen Dana, doğrulup bizi yerden kaldırdı. Biz acıdan kıvrınırken Çul Çürüten elleri ardında hırıltılı sesiyle karşıdan çıkıverdi. Başını kirkoyla kaldırır gibi ağır ağır doğrultup bir ağaca bir de bize baktı. Hepimizi duvar dibine sıraladı. Eline bir kiremit parçası alıp başımızın hizasından duvara birer çizik attı. “İşte, boyunuz bu kadar,” deyip sırtıttı. Sonra sırtımızı sıvazlayıp, “Bir daha boyunuzdan büyük işlerle uğraşmayın,” diyerek uzaklaştı ayaklarını sürüyerek.

O gün bu gündür, haddimi bilir, boyumdan büyük işlerden imtina ederim.

Yetmişli yılların sonlarına doğru Avukat Şükrü Beyle aramızdaki bağ, sicimden pamuk ipliğine dönmüştü. Kopmasına kopmamıştı ama bu incelik canımı çok sıkıyordu.

Bendenizin içiyle dışı konuşmaya başladı mı susturmak zor. İştenden ayrılınca nasıl geçinirsin korkusu, beni ince ince eritiyordu. Günde bir bütün ekmeğe ve üç çeşit yemek yiyen zataliniz, sıkıntıyla yetmişten altmış yedi kilograma düştü!

Belki iş bulurum diye vurdum kendimi yola. Dolmuş parası vermemek için Beşevler’den Kızılay’a kadar tabanladım. Sakarya Caddesinde bizim takımdan birini bulur, onun yardımıyla iş ararım, diyerek banklardan birine oturdum. Önümde Sanat Kurumu var.

Bir Allahın kulu geçmedi iyi mi?

Kalkıp kitapçılara yöneldim. Raflardaki dergi ve kitaplara bakıyorum. O günlerde dizi film olan Atilla İlhan ve Tarık Buğra romanlarının şavkı vitrinden yollara vuruyordu. Kitapçılar desen Beyoğlu.

Ahmet Say’ın Türkiye Yazıları da ilgi çekiyordu. Türk Dili yıllardır elimizde. Bazen hantallığımız tutmazsa tabanları yağlar Kavaklıdere’deki TDK’dan alırdık dergiyi. Hastalık mı dersin tutku mu, ne dersin kabulümüz. Militan’da şiirleri çıkan Ahmet Erhan’ın da yıldızı parlamıştı.

Dolanıp Zafer Çarşısı’ndaki çay ocağına varınca hiç kimseyi göremedim. İçim daraldı. Sirke yalamış kuzu gibi ağzım yüzüm buruştu keyifsizlikten.

Az ilderdeki kitapçı da kalfasına trip yapıyor. Zavallının burnu aşağıda. O anda ha ben ha o kalfa! Ademevladı çaresiz kalınca bir çıra arıyor yakacak.

Yönümü değiştirip Remzi İnanç’ın Kitabevine doğru bakınca Katırcı Davut’un el sallamasını fark ettim. O an bütün karamsarlıklar içimden topuklandı.

İki çay alıp duvara dayandık. Okuldan, Dil Tarih’ten, geliyormuş.

Duruşumdan mı, yoksa sesimden mi kılındı bilmiyorum, “Ne len bu surat, limon yalamış gibi,” deyince durumu anlattım.

Çayları içince kitabının arasından bir gazete keşiği çıkarıp uzattı. Baktım TRT’ye sınavla eleman alınacak. Ertesi gün Sıhhiye’deki Ankara Radyosu’na gidip sınav formlarını doldurdum. Bir hafta sonra girdiğim sınav sonuçları açıklandı. Cama asılı listedeki isimler bulanıklaşınca okunmaz oldu. Ağır çekimle merdiven basamağına oturdum.

Kalkıp tekrar bakınca listede tek bir isim, “Çul Çürüten Battal Emmi,” en altta da “Bir daha boyunuzdan büyük işlerle uğraşmayın!”

Ve altta kurum amirinin imzası!

Şerif TEZGÖRENLER

TEK TÜK 11

- 1 / Bir dudak kaç mesafe
- 2 / Bir yara ne çok dert
- 3 / Derli toplu göğüsleri
- 4 / Portakal gerdanda
Hırsız mı arsız
- 5 / Baş aşağı düşmüş
Salyangoz dilinde
Bir seni seviyorum
- 6 / Bir dua kaç dilek
- 7 / Sanki planlanmış bir
Kar üzerimize
- 8 / Dudakların dudaklarım
Kavuşmaz bir orman bir
Vadi
- 9 / Saat 06 :30
Düş bahçeleri soğuk
- 10 / Sesin çocuk bahçesi
- 11 / Bir kuğu letafet
- 12 / Hüzün Mavi

Uluay Koçak GÜVENER

SUSYA

Bir büyüünün dumanlı sisleri içinde
kalan günlerimden sair
hafif bir telaş benimkisi
bir çocuk ruhundan daha çokçasını istemeden
göğün en berrak halini bilmeden

gökyüzünden bir parça alıp
toprağa düşüyorum
tüm umut ağacımın dallarıyla
uzanıp ellerinden tutuyorum

biliniyor görünen tüm savaşlara
bakıp kapatıyorum gözlerimi

hiç bilmediğim bir dilde konuşmayı öğreniyorum
ve
söylenip duruyorum
günün ıssızlığına

Onur ÇEĞİL

İNCELİRİKLER

1.
kılıç düştüyse
kırırsır kım
kar düştüyse
kış
2.
yaz düştüyse
kırırsır yaprak
kalp düştüyse
aşk
3.
gün düştüyse
kırırsır ışık
saz düştüyse
âşık
4.
ses düştüyse
kırırsır dudak
söz düştüyse
susmak
5.
ateş düştüyse
kırırsır ocak
kül düştüyse
yanmak
6.
vakit bittiyse
kırırsır şakak
kan düştüyse
yaşamak

Emre EROL

YOKLUĞUNA

Bir çocuk gibi ağladım imkânsız görünen yakınlığına, aşk varsa gerisi birlikte halledilir derdim hep, fakat bir çocuk gibi değersiz gördüm kendimi, ilk kez yetersiz hissettim belki de, neredeyse hiç önem vermesem de maddiyata; yirmi yaşında değiliz dedim, sevmek para etmiyor, gerçekleri gör artık... Bir çocuk gibi ağladım tüm bunlara ve en çaresiz hissettiğim anda vazgeçmeyi bile düşündüm senden, fakat gözyaşlarımda gördüğüm ve bende saklı gerçekler, içimde yer eden sevgin ve sana olan bağlılığım bırakmadı beni, ve ben ne yapacağımı bilmiyorum bazen bunlarla, sen yanımda değilsin ve belki de yıllar akacak yokluğunla, bense seni bırakmak şöyle dursun en açık halimle yazdım hep sana; bir öğle vakti kalbim kanarken uzaklığına, bir çocuk gibi ağladım yokluğuna...

PUT THE BLAME ON ME

böyle günler olur keyfine bak
çocuklar kadınlar öldürülür
doğanun değil dünyanın ortasında
hem de tonlarca yalanla
kahveni iç hamburgerini ye düşün
bugün kapitalizm için ne yaptın

böyle günler olur sen tatile git
güneşe dikkat et kremi unutma
yaz kitapları listeni güncelle
bir de *sipotifay* seçkini
padkestler sitendaplar
gül gül öl
çok da şaapma

belli ki yalan kadar değeri yok
göstergeler grafikler ve hezeyan
neşesi yaşadıkça belirsizlik
yoksa izah edilemez olanın
burası *babil*
burası *kurtuba*
burası *auschwitz*
kana ve kemiğe değil açlığa yazılmış
bir daha olmasın denilenler
daha da bir semirmiş güçlenmiş
kendine put yaptığın sessizlik

uyanmak ve silinmek hafızasından dünyanın
iyice küçülsün diye bakmadım
hepten görünmesin diye
buraların insanı gün olur kahırla yaşar
bir an bile kaybetmez umudunu
etraflıca anlasın diye bekledim
sonunda dönüştüğü canavarı
ve kanlı harflerle yazıldı duvarına
insanlığın son direnişi burda başladı

ne yersizlik tutar beni
ne de kalleşliği gölgelerle uzağın
bunu yetersiz buluyorlar
hep yazsam da hobilerime
hayatta kalmak
ve hep soruyorlar okuduktan sonra özgeçmişimi
neden ingilizce seviyeniz tehlikeli
çünkü ingilizce barış diyebiliyorum
bir de özgür *filistin*

sana sadık cehaletle büyüdün
başına gelmiş en güzel şey bu
sadakate verdiğin değerle kötüsün
güneşteki patlamalardanmış
açıp pencereni kuzey ışıklarına
neden ışık hızıyla öpüşemiyormuş insan
dünyanın ortasında patlarken bombalar
seni sevdiğini söyleyen şeylerle
ölüsün →

İZMİR KIYILARI

deniz bir başkadır
kordon kıyılarında
sen oturursun izlersin
batmakta olan güneşi
arkada pat güttük ayak sesleri
yan taraftan yükselirken
bizim aşk müziğimiz
kesiliverir ergen sesimiz
senden güzel olmasınlar
güzel izmir'in kızları
takıldı gözümüz bir esmere
biz salınıştık
o bir adamın köpeğini sevdi
çok sevdi
içimizde kırgınlık
gittik

izledik vapurun
şavkının vurduğu
konak sularını
o aklımızda idi ama
geldi yan tarafa oturdu
meltem okşadı saçlarını

yanına gidecek olduk
o önce davrandı gitti
takip ettik durağa vardı
cesaretimi topladım:
“yanınıza oturabilir miyim?”
“tabii ki” dedi, “tabii ki...”
“sigarayı çok içiyorsunuz” dedim
“işten sonra böyle” dedi
sohbet ettik biraz
laf aramızda iyi bir kızmış
ismi de Aslı
bir daha rast gelirsek
ne mutlu
bizi hatırlamasa bile

hiçbir neşe yok mu umut var
hiçbir ışık yok mu aşk var
hiçbir çıkış yok mu şiir var
beni bilmezsin yine de
gözleri sana dinletir
sonun evrendeki şarkısını
kulaklarına sığıdı diye
boşluğu tekrarlayamazsın...

Eren ŞAHİN

KARADAĞ'DA BAYRAM SABAHI

ense kökünden yakalanan nağmeler
yalanın dansına vesile bu iklimde.
ötede göveren her şey ötede kaldı...
şerre yakınsayan düşler bizi bize eşledi
insanın açmazı bulunamayan fırsatlarda başladı
kuşun kırdığı kanat insan anatomisini imler, bilirim...

cahille kesilmeyen sohbetler
bileğin kesilmesine araç,
ötede bozulan her şey içimizde kaldı
sırta kadem mutluluk bizi bize bildirmede
insanın saklısı yağmurda törpüledi
ezilen kedi cesetleri on numara ihanet, bilirdim...

aşkın tanımında nitelikli dolandırıcılık uzar gider,
birisi bir gurbette can verir yanlış yaşamaya
şah damarı içre bilinir: zarardasın ömür vesayetinde
Ankara'dasın Podgorica'da ya da Dünya'nın herhangi
Amazon'unda
yaşamak bileğinin göz göre göre bükülmesidir, yükür
bayram sabahları
Karadağ bir ülke değildir yağmur ıslatınca umut katarlarını
insan mağlup olduğu her şeyle yeniden tanımlanabilir.

Ne beliren bir hayal sahnesi ne parklarda kendine oturan
çocuk
yarım yanlış sızılır Karadağ'da bayram sabahlarına
Endülü's'te Kemal, Magosa'da Namık, Ohrid'de İskender
İnsan içindeki cesetlerden utanabilir.

Ötede göveren her şey ötede kaldı
insan içine çıkılacak bir bahar değil bu
içinden mürekkep insan
ha Podgorica ha Ankara
kendine yeni bir hayat satın almayabilir...

Hasan ÇELİKKOL

DİPSİZ BİR KUYUNUN BURGACINDA

I
Sonunda itiraf edecek
İçinde tüm zamanların zulmü
Sırasını bekleyecek derinliklerinde aynanın

II
Aynaya ne söyler bilmiyorum
Bildiğim efsunlu zehriyle masalının bittiği
Günahlarının hesabını verme zamanı şimdi

III
Yılan gözleri çaresiz
Ölüm ses veriyor ve biraz sonra kaybolup gidecek
Dipsiz bir kuyunun burgacında

IV
Sonra burada yine gökkuşağında sabah

Hüseyin ÇOMAK

HAİKULAR

aksilik bu ya
kelebeğin düşüne
saklandı ölüm
*

sokak lambası
öksüz çocukcağızın
üvey annesi
*

güzel papatya
lütfen biraz dürüst ol
seviyor işte
*

çekiyor beni
gıkını çıkarmadan
zavallı gölgem
*

erik ağacı
sen hep beni hatırla
çocuk halimle
*

eski aynada
geçmişini arıyor
biçare dedem
*

ah sırlı aynam
bu kadar dürüst olmak
zorunda mısın!

Kıvanç NALÇA

USUL VELVELE MAKAM NİHAVENT

Coppi'nin babası şöyle mırıldanır;
Akşamları kollarım sanki iki metre oluyor
Yürürken ellerim yerleri yalıyor.
Sanki ben yağmurlu bir memleketin kralı mıyım?
Zengin ama güçsüzüm
Gencim ve ne çok yaşlıyım
Bilirsin, yarasanın isyanı aydınlığıdır
Okşadım sabahı, günü, yaprağı
Okşadım geceyi mehtabı, dalı
Bir adamın,
Hem babasından hem de oğlundan
Çok kitabı olabilir mi? Olmamalı, öyle değil mi?
Sarışın izlenimcilerin hususi hayatları
Bilirsin, büyük kıyımlardan evvel temize çekilir
Seferberlik yaprakları ve itlaf edilir sokak hayvanları
Çünkü milyonlarcadırlar ve çok su tüketirler, yerler ve
nefes alırlar
Hüznümüz hudutsuz,
Yürürken ellerimiz yerleri yalıyor.
Yerler bile berduş mesela...

İLHAM BERK

*Şiir, ilham, şairleri unutmuş!**

İlham değil de
İlhan Berk gelse keşke
Zülâl'den ve kendimden geçeri
şiir benim işimdir der
hem yazar
hem yapardım

Aslolan bugün de yarın da
okunabilecek şiirler inşa etmekte
güneş tarağı ve cep aynası ele vermeli
şiiri çok ırmaklı şairi--
şair ki, İlhan Berk'ten almışsa ilhamı
yeniyetme sessizlikte büyütme geceyi
ve müezzinden önce uyanmalı

Bodrum'dan değil de
kuşların doğum gününden döndüm demin
şiir yazılmaktan çok yapılır dedim ya
isterim Berk de tinbilimciler de şaşırıns bana
hep 1 olmak isteyen 7'den öyle bir şiir yaptım ki
şiir biraz da küldeki düş, iç ses ürperiş!--
7! *Gecenin adı ad şimdi alıp yatağıma girdim***
7! *Sevgilim durma beni öp ve kösnül ve peçeli kal öyle***
7! *Cuma adında bir kuş durup dururken cama vurdu***
7! *Gümüş ağzınla kirlet beni süsenim benim***
7! *Beni böyle sen soydun bir çiçeğe su verir gibi***
7! *Bir yaprak kadar ince olan sizdiniz***
7! *Erken z a m a n s ı n , // dokunamıyorum***

Şiir, erken ve tutuk zaman
küçük ölümler hürmetine
in dolaş)(dolaş in
kadınlardan yapılma ikindiym/m!

Yokilçe Gebze, 6 Haziran 2024

*) *Şeyh Galip*
**) *İlhan Berk*

ORHON MURAT ARIBURNU

Yelleri boyarken aşî boyasıyla
kanırsam yaşamı, hikâyesi derin bir yıldız
on yıllara uzanır elma bahçeleri
hatırlarsa gönül, uzar mı sorunsalı
içince boşluğunu göğün boylu boyunca

Buruşuk pardösülü bir adam
lori lori lori, altında koltuğunun, içi
sinema dolu çanta, ileriye bakıyor
en güçlü görev, şiire açık gelgiti
Yeşilçam'ın solan yapraklarında
sinema, ikiye bir ileri

Avucuna alıp oynatamazdı
hiç mi hiçine beni kimseler
ölümüm safran çiçeği, kor alev
'ömür gibi ağır, üzgün
umut gibi besBeteR' *
gülünün bülbülü emzirdiği
Tanrının bir işaretiyle...

**Apollinaire*

Ali Asker BARUT

AY DEYİŞİ

Bozkırın gökyüzüne ait bir aydım
Girdim bir çocuğun rüyasına
Bozkırın gökyüzüne ait bir aydım
Düşer düşmez yollarda dağıldım
Bozkırın gökyüzüne ait bir aydım
Yakamoz oldum cam cam yandım
Bozkırın gökyüzüne ait bir aydım
Nerde buğulu durgun göl gördüm
Bütün kederlerimi üzerine döktüm
Bozkırın gökyüzüne ait bir aydım
Bir ara bir şairin çölünde kaldım
Bozkırın gökyüzüne ait bir aydım
Hiç diye geçen dervişlerin iç sesini
Üzgün bir yeryüzü için yankılattım

Yayın Yönetmeni : Ramis Dara

Sahibi ve Yazı İşleri Müdürü : Halim Çiftçi (Ömerbey Mah. Ş. K. Ahmet. Sok.
Fidan Apt. B. Blok. Kat: 2, D: 5- MUDANYA)

Yazışma ve posta kargo adresi : PK 68 16361 Ulucami - BURSA

E- Posta : akatalpa@hotmail.com

Yayın Türü : Yaygın süreli yayın. ISSN 1305 - 7685

İsteyen herkes akatalpa sitesinden kâğıt çıkışı alabilir.

Ocak 2000'de Bursa'da Ramis Dara, Melih Elal, Serdar Ünver, Ali Özçelebi ve arkadaşları tarafından kurulan şiir ve eleştiri ağırlıklı aylık edebiyat dergisi
Akatalpa (www.akatalpa.org), şair ve yazarlarının başışladıkları telifler ve bazı şiir dostlarının katkılarıyla yayımlanmaktadır.